

Licentiandmiljön – första året

Välfärd, social innovation och hållbarhet på Landsbygden

EMMA SORBRING, CAMPUS VÄSTERVIK

© Författare och Campus Västervik
Östersjövägen 8
593 32 Västervik
Telefon: 0490-25 40 90
www.campusvastervik.se

Licentiandmiljön – första året

Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden

EMMA SORBRING

SAMMANFATTNING

Att växa upp och verka i en landsbygdskommun kan många gånger innebära att vägen till specialistkunskap, högre utbildning och andra utbudsfrågor är längre, både i fråga om avstånd, men också i fråga om kulturell tradition. Licentiandmiljön *Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden* har som mål att producera forskning med hög relevans för hållbarhet på landsbygden. Vidare är syftet med licentiandmiljön att utbilda egen kompetens (licentiater) samt attrahera nationell kompetens inom området.

Rekrytering och uppstart av licentiander skedde främst under våren 2020, vilket innebär att licentianderna, i skrivande stund, varit igång ungefär ett år. De är anställda och placerade på Campus Västervik, samt antagna vid ett av Sveriges lärosäten med forskarutbildning inom relevant område. Inom ramen för miljön finns tre teman, inom vilka vardera två-tre licentiandprojekt genomförs.

TEMA 1: Barns och ungas utbildning, hälsa, livsvillkor på landsbygden

TEMA 2: Hållbar kommunal och regional utveckling på landsbygden

TEMA 3: Lika vård och samhällsinkludering på landsbygden

Ovanstående temaområdena identifierades i en behovsinventering med fokus på nutida och framtida kunskaps- och kompetensbehov, genomförd under våren 2019 i norra Kalmar län inom ramen för projektet Campus i Småland 2030. Licentiandmiljön är en del av Campus i Småland 2030, som Campus Västervik, Campus Hultsfred och Campus Vimmerby samverkar inom.

Denna rapport beskriver licentiandmiljöns bakgrund, organisering och innehåll. Vidare presenteras de erfarenheter som gjorts under första året samt möjligheter och utmaningar som väntar år två och framåt.

Innehåll

INLEDNING	1
BAKGRUND	2
Den regionala kontexten.....	2
Varför en licentiandmiljö på ett lokalt campus?	2
LICENTIANDMILJÖN.....	4
Att bygga en akademisk miljö	4
Uppstart	6
Samarbete med lärosäten	7
Samverkan med regionala aktörer	9
Organisering av miljön på Campus Västervik.....	10
Finansiering av forskarutbildning och forskningsaktiviteter.....	10
Kollegiala möten och konferenser.....	12
INRIKTNING OCH PÅGÅENDE PROJEKT	14
Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden	14
Landsbygden som plats.....	15
Projekt 1 – Yrken, identitet och plats: Om ungdomars syn på framtida arbete	17
Projekt 2 – Professionellas kunskapsutveckling i arbetet med att organisera stöd för barn och unga	22
Projekt 3 – Interkulturella möten på förskolan. Landsbygd i snabb förändring.	27
Projekt 4 - Tjänstemän och politikers lärande i arbetet med ungas inflytande på landsbygden	32
Projekt 5 – Hållbarhetsnormer till allmän nytta	38
Projekt 6 – Kommunala arbetsmarknadsinsatser digitalt: Hur aktiviteter, social interaktion och meningsskapande upprätthålls och förstås i en tid av social	

distansering.....	44
Projekt 7 – Domesticering av e-Hälsa i primärvården	48
Projekt 8 – Vem är ensam? Hur konstrueras äldres ensamhet på landsbygden i socialtjänstens tal, text och handling	52
REFLEKTIONER OCH FRAMÅTBlickAR.....	56
Det första årets lärdomar	56
Vad väntar det andra året?	57
Forskningsanknuten utbildning	57
Seminarierier och halvdagskonferens	58
Möjliggörande av förlängning av tjänster.....	58
REFERENSLISTA.....	60

INLEDNING

Västervik, Vimmerby och Hultsfreds kommuner har genom lokala campus samarbetat, i olika former och omfattning, i mer än 20 år med frågor kopplade till kompetensförsörjning i kommunerna. Samarbetet syftar till att minska avståndet mellan hemorten och orten där utbildning bedrivs, så att allt fler kan välja att utbilda sig utan att flytta från kommunen. 2014 genomfördes en förstudie som 2015 följdes av projektet ”Universitets- och högskoleutveckling i norra Kalmar län”. Målet var att etablera en samverkansmodell mellan kommunerna i syfte att bidra till att kommunerna etablerar ett utökat, långsiktigt och fördjupat samarbete med universitet, högskolor och regionens arbetsmarknad. 2019 beslutades det att satsningen skulle fortgå i form av Campus i Småland (CiS2030), ett treårigt projekt som kommer att pågå till och med 2021.

Målet med CiS2030 är att tillgängliggöra forskning och högre utbildning i norra Kalmar län genom samverkan med universitet, högskolor och anordnare av yrkeshögskoleutbildningar. Dels för att möta upp de kompetens- och kunskapsbehov som finns i regionen, dels för att bygga trovärdighet och legitimeras verksamheten ur ett akademiskt perspektiv. Samarbete mellan Västervik, Vimmerby och Hultsfreds campus, som kanaliseras i projektet CiS2030, finansieras av: Västerviks kommun, Vimmerby kommun, Hultsfreds kommun, Tjustbygdens Sparbank genom Sparbankstiftelsen Tjustbygden, Sparbanksstiftelsen Vimmerby samt Region Kalmar län, med en total summa på 25 miljoner under tre år. Projektet förväntas leda till att öka kunskapsutvecklingen och kompetensnivån i regionen på kort och lång sikt.

Inom ramen för CiS2030 genomfördes under 2019 en behovsinventering i syfte att tillsammans med regionala aktörer identifiera de kunskaps- och kompetensbehov som finns i regionen på kort och på lång sikt. Behovsinventeringen genomfördes inom offentlig verksamhet; tillverkningsindustrin; besöks- och tjänstenäring; samt gröna näringar. Ett antal kompetens- och kunskapsbehov identifierades, vilka dels resulterade i utbildningsförslag, dels i förslag på forskningsprojekt. För offentlig verksamhet kommer forskningsprojekt dels att utgöras av licentiaprojekt (vilka beskrivs i denna rapport), dels av samverkansprojekt.

Licentiandprojekten har organiserats i en licentiandmiljö, vars form och innehåll kommer att redovisas för i denna rapport. Rapporten är skriven ungefär ett år efter det att första licentianden påbörjade sin anställning.

Licentiandmiljön *Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden* har som mål att producera forskning med hög relevans för hållbarhet på landsbygden. Vidare är syftet med licentiandmiljön att utbilda egen kompetens (licentiater) samt attrahera nationell kompetens inom området.

BAKGRUND

Den regionala kontexten

I likhet med många landsbygdsregioner står norra Kalmar län inför omfattande utmaningar när det gäller den långsiktiga kunskaps- och kompetensförsörjningen. I samband med urbaniseringen, som innebär att allt fler människor flyttar från landsbygden till städer, utarmas landsbygderna både när det gäller befolkning och den kunskap och kompetens som befolkningen besitter. I Hultsfred, Vimmerby och Västerviks kommuner väntas var fjärde anställd gå i pension inom tio år (Andersson, mfl, 2016). Vidare flyttar många unga människor till större städer och till högskole-/universitetsorter för att utbilda sig och återvänder i mindre grad. Återflyttningen till hemkommunen direkt efter avslutad utbildning är låg. Minskade volymer av eftergymnasial utbildning på distans eller i utlokaliserad form har på senare år påverkat denna utveckling ytterligare. I linje med detta uppvisar Kalmar län låga utbildnings-siffror, bland de lägsta i landet 2019; Västervik finns på plats 119, Vimmerby 229, Hultsfred plats 272 av totalt 290 kommuner, när det gäller minst treårig eftergymnasial utbildning.

När kompetensen sjunker utmanas också välfärden. Det blir med andra ord problematiskt att leverera den välfärd som Sverige har som ambition att varje medborgare har rätt till. Vilken utbildning, omsorg och vård du kan erhålla blir då beroende på vart du är bosatt. Likvärdighetsprincipen har varit en grund till den centraliseringspolitik som bidragit till att flera samhällsfunktioner har centrerats kring större städer. Många gånger innefattar den centraliserade verksamheten stora geografiska områden, med mycket olika resurser, förutsättning och behov. I praktiken innebär det att de områden som befunnit sig i periferin har fått anpassa sig till verksamheter utformade för mer folktäta områden. I förlängningen kan ambitionen med likvärdig service till medborgarna i praktiken innebära det motsatta. När förutsättningarna för att bo, leva och verka ser så olika ut mellan storstad och landsbygd så behöver lösningarna för att erbjuda offentlig service också se olika ut.

Vi måste skaffa oss nya kunskaper om landsbygdens unika förutsättningar, såväl hinder som möjligheter, för att skapa goda möjligheter och välfärd för de som lever och verkar på landsbygden. Välfärd som både motsvarar behoven och som leder till långsiktigt hållbara samhällen.

Varför en licentiandmiljö på ett lokalt campus

För en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling i hela Sverige behöver alla delar av landet bidra. Då är det avgörande att människor vill och kan bo och leva i Sveriges landsbygder samt att företag kan verka där. Sysselsättningsgraden spelar stor roll för välfärden i de mindre kommunerna i landet – både nu och i framtiden. Om många människor varken arbetar, studerar eller deltar i samhällslivet kommer klyftorna mellan grupper i samhället och mellan olika delar av landet att öka, vilket hämmar utvecklingen både nationellt och regionalt. Ytterst kan

utvecklingen utgöra ett hot mot välfärd och demokrati om kunskaps- och utbildningsklyftorna växer sig större. I förlängningen hotas landsbygdskommunernas tillväxt liksom samhällsutvecklingen i hela landet av den kunskaps- och kompetensklyfta som nu förstärks allt mer. Högutbildad kompetens behövs i hela landet och många orter och regioner, tillika norra Kalmar län, står inför omfattande utmaningar när det gäller den långsiktiga kompetensförsörjningen. Det är viktigt för innovation, tillväxt och kunskapsbildning att arbetsmarknader som är belägna på långt avstånd från orter med högre utbildning kan ha kontakt med, påverka och vara involverade i såväl akademisk utbildning som i kunskapsutveckling och kunskapsdriven innovation.

Olika former av källor för högre kunskap, såsom lärosäten, FOU-enheter och personer med högskoleutbildning, har en positiv effekt på den regionala sysselsättningen och produktiviteten (Gråsjö 2020). Högre utbildning gör individer mer attraktiva på arbetsmarknaden och bidrar därmed till tillväxten, men de ”sprider” också kunskap till sin omgivning (Gråsjö 2020). Dock har det visat sig att detta främst sker i den närmsta omgivningen, vilket betyder att kunskapskällor behöver finnas i regionen för att ha den största effekten. Till exempel visar studier att för att kunna dra fördel av den kunskap som finns måste kunskapskällan vara lokaliserad inom samma funktionella region. Den regionala närvaron av högutbildade personer är med andra ord avgörande för en kommuns välfärd och utveckling.

Att etablera en licentiandmiljö med fokus på landsbygd i en landsbygdsort är med andra ord ett stort steg i riktningen att placera kunskapskällan mitt i den regionala kontexten och därmed öka möjligheterna till ”spridning” av kunskap i en del av regionen som saknar högre utbildning.

Landsbygdsforskning förekommer på ett antal olika universitet och högskolor i Sverige och hittills har mestadels löst organiserade nätverk initierats. I december 2019 fick Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i uppdrag av regeringen att främja en bättre samordning och samverkan inom den svenska landsbygds- och regionsforskningen. Trots detta kvarstår det att landsbygdsrelaterad forskning mestadels genomförs på större lärosäten lokaliserade i större städer eller regioner med större städer, på distans från landsbygden. Då detta även är giltigt för övrig forskning, betyder det att mycket av vår kunskap är baserad på information från individer, organisation, verksamheter, boende/placerade i närheten av universitets- och högskolestäder. Resultatet från denna forskning utgör sedan normen för vad som bedöms som ”normalt” eller inte och hur olika fenomen tar sig uttryck. Det är mycket möjligt att den kunskap som betraktas som sann, mestadels reflekterar fenomen så som de tar sig uttryck på dessa platser och inte så som de tar sig uttryck på landsbygderna. I förlängningen kan detta innebära att processer och företeelser, som är adekvata i en större stad inte är det på landsbygden. Därav är bedömningen att det finns en kunskapslucka i bilden av Sverige. Sverige är mer än staden, om Sveriges fulla engagemang ska finnas så måste också hela Sverige synliggöras.

LICENTIANDMILJÖN

Licentiandmiljön är del av CiS20230, som Campus Västervik, Campus Hultsfred och Campus Vimmerby samverkar inom. Miljön är fysiskt placerad på Campus Västervik. På Campus Västervik finns sedan 2017 en FOU-miljö med fokus på lokala kompetens- och kunskapsbehov.

I forsknings- och utvecklingsmiljön på Campus Västervik arbetar vi med att öka kunskapen om – och intresset för – forskning och hållbarhet i landsbygds kommunen Västervik som ligger långt från universitet och högskola. Vi arbetar för att offentlig verksamhet och företag i Västerviks kommun ska vara socialt hållbara och attraktiva arbetsgivare med möjlighet att utvecklas efter de behov som finns i vårt samhälle – med omvärlden som närmaste granne. Vi arbetar också för att kommunmedborgarna ska ha livsförutsättningar för att bo, leva och verka just här i Västervik.

Licentiandmiljön är i linje med ovanstående ambition och tar FOU-miljön ytterligare ett steg i riktningen att tillföra kunskap och kompetens till regionen. I arbetet med FOU-miljön och utvecklingen av licentiandmiljön har flera individer vid Campus Västervik varit involverade, såsom: campuschef, forskningsstrateg, forskningskoordinator, vetenskaplig ledare, IT-strateg, kommunikatör och webbstrateg.

Syftet med licentiandmiljön är att genom ett antal licentiandprojekt *producera forskning* som har hög relevans för området Hållbara landsbygder. Vidare är syftet att *utbilda egen kompetens* och att *attrahera nationell kompetens* inom området. Kortfattat innebär detta att en person är anställd vid Campus Västervik för att genomföra forskningen (licentiandprojekt) och samtidigt är antagen på ett lärosäte med målet att genomföra en licentiandutbildning (första halvan av en forskarutbildning). Genom att rekrytera licentiander är ambitionen att tillföra inte bara kunskap till regionen (i form av forskningens resultat) utan också kompetens på lång sikt. Till sitt stöd har personen flera handledare, vilket innebär att även dessa personers kompetenser kommer regionen till gagn.

Att bygga en akademisk miljö

Att bygga en akademisk miljö, i form av en licentiandmiljö, vid ett lokalt lärcentra är mycket ovanligt och har inte tidigare gjorts i någon större omfattning.

Det absolut vanligaste är att licentiand-/doktorandmiljöer finns på eller i anslutning till ett lärosäte eller ett forskningsinstitut. Det finns många anledningar till att det är så. Framför allt behöver licentiand/doktoranden en miljö där hen kan socialiseras till forskare. Campus Västervik har därför valt att vara extra uppmärksamma på aktiviteter och arrangemang som bidrar till att Campus Västervik tillhandahåller en sådan miljö för licentianderna, såsom:

En stöttande kollegial licentiandgrupp, som gör det möjligt för licentianderna att dagligen ha diskussioner med andra forskande kolleger inom området. Detta innebar bland annat att

Campus Västervik valde att rekrytera åtta licentiander (2-årig utbildning), istället för fyra doktorander (4-årig utbildning), för att på så sätt tillhandahålla en större diskussionsgrupp.

En till två handledare på distans och en på Campus Västervik. För att licentianderna ska få det stöd som behövs för att genomföra en forskarutbildning har de ett antal handledare till förfogande. I licentiandmiljön vid Campus Västervik har licentianderna en handledare på Campus Västervik som stöttar licentianden i det dagliga arbetet med avhandlingen, samt hjälper till att bevaka landsbygdspektivet. Den lokala handledaren har också som uppgift att hålla kontakten med samtliga handledare som befinner sig på lärosätena. Den lokala handledaren har ett övergripande ansvar för den akademiska miljön på Campus Västervik. Handledarna som befinner sig på lärosätena är alla experter inom sina områden och ger licentianden stöd i licentiandprojektet samt bistår med uppdatering av den individuella studieplanen som är ett juridiskt dokument som uppdateras minst en gång årligen. Handledare från de olika lärosätena bidrar till den akademiska miljön för samtliga licentiander, genom att de delar med sig av sitt kunnande vid olika seminarier och konferenser.

Sammankomster varje vecka. För att bidra till att licentianderna stöttar varandra, och utgör varandras så kallade kritiska massa, organiseras licentiandmöten varje vecka (se beskrivning längre fram). Vid dessa sammankomster presenterar licentianderna delar av sina licentiandarbeten för varandra eller uppdaterar varandra på vad de just då arbetar med.

Anpassade seminarier. Vid lärosäten förekommer ofta en mängd seminarier. På Campus Västervik har vi valt att anpassa våra seminarier efter de behov som finns i licentiandgruppen. Under året har bland annat seminarier inom Landsbygds och Arbetsintegrerat lärande arrangerats. Vid seminarierna får licentianderna tillfälle att träffa akademiker från andra lärosäten och får ta del av deras forskning.

Konferenser på Campus Västervik. Ytterligare ett sätt för licentianderna att ta del av andra lärosäten, men också ett sätt att föra forskning till Campus Västervik är de årliga konferenserna för licentiander och handledare (se beskrivning längre fram).

Progressionsseminarier på Campus Västervik. En viktig del i att vara forskarstuderande är att dels genomföra egna progressionsseminarier, dels få ta del av andras progressionsseminarier. För att bidra till den akademiska miljön på Campus Västervik har flera progressionsseminarier genomförts på Campus Västervik. Vid tillfällena har licentianderna samlats på Campus Västervik och vid några av dessa tillfällen har även diskutanter och handledare varit medverkande på plats.

Ansökningsprocesser för utgifter i forskning och utbildning. För att licentianderna ska kunna genomföra sin forskning finns processer för att erhålla resurser. En poäng med att dessa ska sökas är att öva licentianden i ansökningskrivande.

Licentiandhandbok. För att den akademiska miljön och de rutiner som finns i licentiandmiljön ska bli tydliga för såväl licentiander som handledare har en handbok författats. Handboken tar upp de flesta situationer som kan uppstå under utbildningens gång som antingen är

specifika studier vid Campus Västervik eller inte är specifika för de enskilda lärosätena.

Sammantaget är målet att licentianderna ska kunna genomföra en forskarutbildning placerade på Campus Västervik. Licentianderna ska i likhet med andra forskarstuderande, placerade på lärosäten, kunna utföra det som krävs av dem. En vanlig ”vecka” kan till exempel se ut som följer:

- Gå forskarutbildningskurser
- Läsa om andras forskning
- Planerar och genomför sin undersökning
- Skriva etikansökan
- Analyserar material
- Skriva på sin avhandling
- Få handledning
- Kollegiala diskussioner (stöd till andra)
- Presenterar sin forskning
- Delta i seminarier och konferenser

Uppstart

Etablering av licentiandmiljön är ett långtgående arbete som startade för flera år sedan. I samband med Campus i Småland, och dessa ambitioner att möta upp de kompetens- och kunskapsbehov som finns i regionen samt att bygga en trovärdig verksamhet ur ett akademiskt perspektiv, bestämdes att licentiander skulle rekryteras för att bidra till att nå detta mål.

Under ett drygt års tid skedde ett intensivt arbete med att identifiera relevanta problemområden för licentiandprojekten, samt med att etablera kontakt med presumtiva samarbetspartners både bland regionens verksamheter och nationella lärosäten med forskarutbildning (mer om dessa samarbeten längre fram). Identifiering av problemområden skedde främst genom en behovsinventering som genomfördes inom ramen för Campus i Småland och som presenteras i Behovsinventering. Aktuella och framtida kunskaps- och kompetensbehov i norra Kalmar län (Sorbring, 2020). När olika samarbeten var etablerade skedde rekrytering av licentiander. Rekrytering skedde genom öppen annonsering via Västerviks kommuns olika kanaler, samt att respektive lärosäte länkade till annonserna. Licentianderna som rekryterades anställdes på Campus Västervik och antogs som licentiander vid olika lärosäten. Lärosätena stod för prövning och antagning av licentianderna i linje med de riktlinjer som finns för antagning i Högskoleförordningen. Vid rekrytering framgick det i annonsen att anställning vid Campus Västervik enbart var aktuell om det aktuella lärosätet bedömde den sökande som kvalificerad

för forskarstudier och därmed antog sökande till den aktuella forskarutbildningen.

Tidpunkt för olika aktiviteter

Våren 2019	Behovsinventering
	Diskussion med verksamheter
Hela 2019	Diskussion med lärosäten
Hösten 2019	Annonsering av tjänster
Våren 2020	Antagning och anställning

Samarbete med lärosäten

Campus Västerviks licentiandmiljö samlar totalt åtta licentiander, vilka är anställda vid Campus Västervik och antagna på ett antal olika forskarutbildningar vid nationella lärosäten. För att möjliggöra denna konstruktion har Campus Västervik redan före anställning av licentiander slutit avtal med ett antal lärosäten gällande licentiandsamarbeten. Avtalen ser lite olika ut, men har det gemensamt att lärosätet betalar för utbildningen och de handledare som finns på lärosätet, samt att de i vissa fall bekostar delar av licentiandens lön. Campus Västervik täcker merparten av lönekostnaderna, samt bekostar kontor, kostnader i samband med studierna och den handledare som finns på plats på Campus Västervik. Forskarutbildningarna är inom olika ämnen och det finns en variation i hur många högskolepoäng som utgörs av kurser respektive avhandlingsprojekt. Mer om forskarutbildningen nedan.

Följande lärosäten har Campus Västervik licentiandsamarbeten med:

- Göteborgs universitet, Institutionen för sociologi- och arbetsvetenskap, www.gu.se. Forskarutbildning i Sociologi. Totalt två licentiander.
- Högskolan Väst, Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön (BUV), Forskningsmiljön för Lärande Omsorg och Vård (LOV), www.hv.se. Forskarutbildning i Arbetsintegrerat lärande. Totalt fyra licentiander.
- Linköpings universitet, Institutionen för pedagogiskt arbete, www.liu.se. Forskarutbildning i Pedagogiskt arbete. Totalt en licentiand.
- Linnéuniversitetet, Institutionen för socialt arbete, www.lnu.se. Forskarutbildning i Socialt arbete. Totalt en licentiand.

Att Campus Västervik samlar licentiander inskrivna på flera olika lärosäten medför att licentianderna har möjlighet att utvidga sina kontaktnät till ett antal olika lärosäten utöver det egna lärosätet.

Forskarutbildning och kursverksamhet

En licentiandutbildning är en utbildning på 2 år heltid, vilket också motsvarar en anställning som licentiand i två år. Licentianden har möjlighet att bedriva sina studier på lägre takt (minimum 50 % av en heltid) samt att vara sjukskriven eller ledig för VAB, föräldraledighet eller militärtjänstgöring. Licentiandens utbildningsperiod förskjuts då med motsvarande tid. Sammantaget utgörs utbildningen av främst två aktiviteter:

- Genomför ett forskningsprojekt inom ett avgränsat område och rapporterar resultaten.
- Går ett antal forskarutbildningskurser.

I de allra flesta fall är en licentiand/doktorand både anställd vid det lärosäte där hen är antagen på en forskarutbildning. Det är dock inte ovanligt att en licentiand/doktorand är anställd vid ett lärosäte och antagen på en forskarutbildning vid ett annat lärosäte. Det är inte heller ovanligt att vara anställd vid en verksamhet utanför akademien, men vara antagen på en forskarutbildning vid ett lärosäte. Det vanligaste är då att hen är anställd inom industrin, vilket medfört att benämningen industridoktorand använts. Den korrekta benämningen på någon som är anställd vid ett lärosäte alternativt en verksamhet, men antagen på en forskarutbildning på ett annat lärosäte är dock tredjeparts-doktorand/licentiand. Samtliga licentiander på Campus Västervik är med andra ord tredjepartlicentiander.

En licentiandutbildning är alltid 120 hp och består av en del avhandlingsarbete och en del obligatoriska- och valbara kurser. Hur stor del av poängen som är avhandlingsdel och hur stor del som är kurspoäng, samt obligatorisk respektive valbara, varierar mellan olika lärosäten. Detta medför att licentiander vid Campus Västervik är ålagda att läsa olika antal kurspoäng inom olika kurser, vilket i sin tur gör att licentiandernas arbetsmängd i olika perioder kommer att variera beroende på vid vilket lärosäte hen är inskriven vid. Under året som gått har licentianderna bland annat genomfört kurser med följande inriktningar:

- Introduktion till forskarutbildningsstudier
- Forskningsmetodik
- Kvalitativ metod
- Vetenskapsteori
- Samtida sociologisk teori
- Lyssna på barn
- Arbetsintegrerat lärande som forskningsområde
- Samt att flertalet har genomfört läskurser med inriktning mot sitt område.

Progressionsseminarier

Licentianderna kommer att under sin utbildning genomföra ett antal progressionsseminarier

(t ex planeringsseminarium, slutseminarium). Hur många, vilken typ och när dessa infaller kommer dock variera beroende på lärosäte. När licentianden är i slutfasen av sin utbildning kommer de rutiner och riktlinjer som finns vid aktuellt lärosäte gälla t ex vid kvalitetssäkring, val av opponent, tryck, mm. Under året som har gått har samtliga licentiander genomfört sitt första progressionsseminarium, vilket benämnts som idéseminarium, planeringsseminarium eller 30 % seminarium beroende på forskarutbildning. Samtliga seminarier har varit digitala och i de flesta fall har licentiandgruppen suttit samlad på Campus Västervik. I vissa fall har även handledarna varit på plats.

Handledning

Varje licentiand har en-två handledare placerade på den högskola/universitet som licentian- den är antagen, samt en biträdande handledare anställd på Campus Västervik. Sammantaget är tolv handledare, från olika lärosäten, engagerade. Dessa utgör tillsammans en stor resurs för Campus Västervik, utifrån sina intressen och kompetenser:

- Professor i barn- och ungdomsvetenskap
- Docent i sociologi
- Docent i sociologi
- Docent i socialt arbete
- Lektor i socialt arbete
- Professor i vårdvetenskap
- Docent i vårdvetenskap
- Lektor i vårdvetenskap
- Docent i informatik
- Lektor i socialt arbete
- Professor i socialt arbete
- Professor i pedagogiskt arbete

Handledningen sker främst digitalt, men även fysiskt.

Samverkan med regionala aktörer

Licentiandmiljön Valfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden har som namnet återger ett starkt fokus på hållbara landsbygder. Samtliga licentiandprojekt är sprungna ur en regional kontext, identifierats i en behovsinventering genomförd våren 2019, med avsikt att bidra till såväl hållbarhet i regionen som hållbarhet i andra landsbygdsregioner. Flertalet av licentiandprojekten innebär att verksamhet och forskare arbetar tillsammans med att identifiera kunskapsluckor inom området. Detta i sin tur medför att såväl verksamheten som akademien

kan dra nytta av det genererade resultatet. Det är viktigt att frågeställningarna formuleras så att de både är av högt vetenskapligt intresse men också av stort intresse för den aktuella verksamheten.

I två av licentiandprojekten är lokala partners med som finansiärer. Dessa är Västerviks Bostadsbolag AB och Knutpunkten, Västervik kommun. För flera av de andra projekten kan forskningen räknas som praxisnära, så till vida att empiriinsamlingen sker i nära samarbete med t ex: Utbildning och skola; Omsorg, stöd och hjälp; Näringsliv och arbete, samt Primärvården.

Under projektens gång sker avstämningar med verksamheterna samt att tillfällen erbjuds för att ta del av de löpande resultaten.

Organisering av miljön vid Campus Västervik

Samtliga licentiander, oavsett vilket lärosäte de är inskrivna på, har Campus Västervik som sin arbetsplats. Licentiandmiljön är placerad organisatoriskt och fysiskt i anslutning till Campus Västervik FOU-miljö, som presenteras ovan. Campus Västervik erbjuder licentianderna en forskningsmiljö med såväl stor närhet till de andra licentianderna, som flexibla digitala lösningar för möten med handledare eller kurskamrater som befinner sig på distans. På Campus Västervik har licentianderna tillgång till alla de faciliteter som övriga anställda på Campus Västervik har tillgång till, såsom:

- kontor
- speciella lokaler för videokonferens
- konferenslokaler
- dator, extern hårddisk och apparater för datainsamling (ljud- och videoupptagning, transkriberingspedal, mm)
- mjukvara (analysprogram)
- säker förvar av data i linje med Etikprövningsmyndighetens rekommendationer i form av kassaskåp

Utöver ovanstående infrastruktur har licentianderna även tillgång till campuschef, forskningsstrateg, forskningskoordinator, vetenskaplig ledare, IT-strateg, kommunikatör, webbstrateg och GDPR-ansvarig, som alla kan tillhandahålla stöd i forskningen.

Finansiering av forskarutbildning och forskningsaktiviteter

Licentianderna har tillgång till resurser på Campus Västervik som möjliggör en effektiv och prioriterad forskarutbildning och genomförande av forskningsprojekt. Campus Västervik tillämpar två former av finansiering av forskarutbildning och forskningsaktiviteter. Den

ena finansieringsformen täcker kostnader i samband utbildning och innebär att licentianden enbart behöver förankra kostnaden, men inte söka ersättning för den, hos arbetsgivaren. Den andra finansieringsformen täcker kostnader i samband forskningsaktiviteter, som inte är direkt relaterade till utbildningen. Den sista finansieringsformen innebär att licentianden söker medel hos arbetsgivaren i enlighet med ett ansökningsförfarande.

Finansiering av forskarutbildning och forskningsaktiviteter

- Resor till och från utbildningsorten
- Övernattning i samband med besök på utbildningsorten
- Kurslitteratur. All kurslitteratur som är obligatorisk köps in i minst ett exemplar. Referenslitteratur köps in vid efterfrågan. All litteratur som köps in tillhör Campus Västervik och finns efter avslutad kurs tillgänglig för alla i biblioteket.
- Etikprovning
- Resor i samband med datainsamling
- Ersättning till informanter
- Utrustning. Efter det att utrustningen är använd ska denna finnas tillgänglig på Campus Västervik.
- Språkgranskning och översättning
- Transkribering
- Open Access

Finansiering av forskningsaktiviteter

Utöver de kostnader som är direkt relaterade till utbildningen finns det möjligheter att söka medel för kostnader som kan komma bli aktuella vid konferensdeltagande, inresande gäster (främst internationella kontakter där en kontakt vill utvecklas), anordnande av konferenser eller andra liknande aktiviteter. I ansökan ska licentianden motivera i vilken mån aktiviteten bidrar till (1) kunskapsspridning av licentiandens forskning, (2) nätverksbyggande, samt (3) främjande av forskning inom området hållbar landsbygd. Syftet med anslagen är:

- Deltagande på konferenser och nätverk. Syftet med anslaget är att erbjuda licentianden möjlighet att presentera sin forskning på en vetenskaplig konferens, internationellt eller nationellt. Forskningen som presenteras ska vara med relevans för området Vålfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden och presentationen/abstract ska vara accepterad. En detaljerad budget för resan, samt accepterat abstract ska bifogas ansökan.
- Inresande gäster. Syftet med anslaget är att forskaren ska kunna bjuda in en gästforskare under en kortare tid, cirka en vecka, och då främst från ett internationellt lärosäte vilket en kontakt önskas etableras med. Forskarens forskningsområde ska vara med relevans för området Vålfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden. Besöket ska vara av intresse

för flera licentiander inom licentiandmiljön. Gästforskaren ska under sitt besök erbjudas att göra en kort film om sin forskning som kommer att tillgängliggöras på Campus Västerviks hemsida. En detaljerad budget samt ett program för besöket ska bifogas ansökan. Kostnaderna avser främst täcka resa, logi och måltider. I de fall forskaren ombeds ha ett seminarium inom ett specifikt område kan en mindre ersättning bli aktuell.

- Anordnande av konferenser eller likande. Syftet med anslaget är att erbjuda licentianden möjlighet att anordna en konferens för forskare och/eller praktiker. Området ska vara av relevans för området Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden. En detaljerad budget samt ett program för konferensen ska bifogas ansökan.

Kollegiala möten och konferenser

På Campus Västervik genomförs regelbundet seminarier och konferenser av akademisk karaktär. Utöver dessa möten/seminarier/konferenser anordnas för licentianderna tre former av återkommande möten/seminarier. De två första inom ramen för licentiandmiljöns veckoträff och det tredje som en årlig konferens med samtliga handledare på plats.

1. *Avstämningsmöten*. Syftet med avstämningsmötena är att varannan vecka stämma av de aspekter av licentiandtjänsten som är av mer praktisk karaktär, eller har att göra med anställningen på Campus Västervik. Avstämning gällande progression i licentiandprojektet eller andra akademiska frågor ska göras tillsammans med handledare och inte vid dessa möten. Mötet inleds med en rundabordsrunda där alla får berätta om nuläget.

2. *Presentationsseminarier*. Licentianderna turas om att varannan vecka förbereda presentationsseminarierna. Vem som ansvarar för ett specifikt seminarium planeras i god tid av licentiandgruppen. Vid seminariet presenterar ansvarig licentiand antingen något från sitt pågående licentiandprojekt (t ex forskningsdesign, metod, rekrytering, datainsamling, resultat) eller tar tillfället i akt att ventilera en text (som antingen är del av licentiatt uppsatsen eller är av vetenskapligt intresse för licentianden) eller ett eget konferensbidrag (abstrakt som ska skickas in, muntlig presentation eller poster som ska presenteras). Under första året avhandlades bland annat:

- Presentation inför deltagande på konferens
- Diskussion i relation till datainsamling
- Ventilation av preliminära resultat och analys
- Etik och etikprövning
- Diskussion kring en skriven text, t ex artikel eller del av avhandlingen.

3. *Licentiandmiljöns årliga konferens*. Ungefär var 9e-12e månad bjuder miljön in samtliga licentiander och handledare till en konferens på Campus Västervik. Konferenserna utformas med hänsyn taget till i vilken fas licentianderna är i sin utbildning. Den initiala konferensen

var digital och vid detta tillfälle anordnades ett tillfälle för handledare och ett för licentianderna. Fokus för dessa tillfällen var på olika områden som är av vikt att ha kunskap om för licentiandprojektet, t ex etik, rutiner, mm. Den andra konferensen som anordnades var gemensam för licentiander och handledare och vid detta tillfälle presenterade licentianderna sina projekt.

Vid licentiandernas respektive lärosäten genomförs seminarier av akademisk karaktär, vilka är av vikt för socialiseringen som forskare. För vissa av licentianderna finns det riktlinjer för hur frekvent deltagandet ska vara. Alla licentiander deltar i viss mån i de seminarier som ges vid aktuellt lärosäte.

INRIKTNING OCH PÅGÅENDE PROJEKT

Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden

Att växa upp och verka i en landsbygdskommun kan många gånger innebära att vägen till specialistkunskap, högre utbildning och andra utbildningsfrågor är längre, både i fråga om avstånd, men också i fråga om kulturell tradition. Licentiamiljön Välfärd, social innovation och hållbarhet på landsbygden har som mål att producera forskning med hög relevans för hållbarhet på landsbygden. Vidare är syftet med licentiamiljön att utbilda egen kompetens (licentiat) samt attrahera nationell kompetens inom området. Inom ramen för miljön finns tre teman, inom vilka vardera tre-fyra licentiamiljöprojekt kommer att genomföras.

TEMA 1: Barns och ungas utbildning, hälsa, livsvillkor på landsbygden

TEMA 2: Hållbar kommunal och regional utveckling på landsbygden

TEMA 3: Lika vård och samhällsinkludering på landsbygden

Ovanstående temaområdena har identifierats i en behovsinventering med fokus på nutida och framtida kunskaps- och kompetensbehov, genomförd under våren 2019 i norra Kalmar län inom ramen för projektet Campus i Småland 2030. Licentiamiljön är en del av Campus i Småland 2030, som Campus Västervik, Campus Hultsfred och Campus Vimmerby samverkar inom. Miljön är fysiskt placerad på Campus Västervik.

TEMA: Barns och ungas hälsa, livsvillkor och framtid på landsbygden

Detta tema spänner över områden som har barns och ungas välbefinnande, hälsa och livsvillkor i fokus. Barns och ungas lika rätt och möjligheter att må bra, kunna utvecklas, ha god hälsa, vara delaktiga och få sina rättigheter respekterade samt samhällets förmåga att planera för detta men också hantera problem då de uppstår kommer att studeras. Det är centralt att minska socialt utanförskap i form av till exempel bristande uppväxtmiljöer, svaga skolprestationer, bristande delaktighet och fysisk och psykisk ohälsa. I en landsbygdskommun finns speciella hinder, men också möjligheter, relaterade till hälsa, livsvillkor och framtid för barn och unga.

TEMA: Hållbarhet i kommun och skola på landsbygden

Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet är och kommer att vara centralt utifrån många aspekter i den svenska välfärden. Inte minst måste välfärden organiseras så att den erbjuder hållbarhet på individnivå, men även på organisatorisk-/verksamhetsnivå behöver hållbarhetsarbetet vara centralt. Hållbarhetsarbete är viktigt oavsett verksamhet och oavsett ort, men förutsättningarna och möjligheterna kan variera och vår kunskap om mindre kommuner och hållbarhetsarbete är liten.

TEMA: Lika vård och samhällsinkludering på landsbygden

Trots en remarkabel välståndsutveckling i Sverige finns det inget som pekar på att medbor-

garnas krav på service från företag och det offentliga kommer att minska utan snarare öka. Den åldrande befolkningen innebär också högre medellivslängd hos patienter/brukare, vilket ställer högre krav på specialkompetens, men också en helhetssyn för att se hela individens behovsbild. Komplexare och bredare sjukdomsbilder blir allt vanligare och vården måste i allt högre grad komma till patienten/brukaren, än patienten/brukaren till vården. Den allt mer uppkopplade medborgaren kan underlätta för vården att komma till dem, samtidigt ställer det allt större krav på patienten/brukaren att göra sina egna val. Generellt ställer patienter/brukare högre krav på verksamheterna än tidigare.

Landsbygden som plats

I Sverige finns stora områden av landsbygd, vilka både har likheter med varandra, men också skiljer sig åt. Det finns olika definitioner och kategoriseringar av landsbygd. Jordbruksverket (2021) delar in Sveriges kommuner i sex olika kategorier, varav fyra av dessa klassas som landsbygd. Två kategorier vilka definieras som gles landsbygd, vilket innebär att de är mycket avlägset eller avlägset belägna från större orter. Två kategorier vilka definieras som landsbygd, vilket innebär att fler bor tillsammans, men de befinner sig på distans från större orter. Två av de sex kategorierna utgör stad.

Landsbygden kan betraktas som ett rum alternativt en plats, både utifrån fysiska aspekter såväl som emotionella och mer abstrakta aspekter. Begreppen rum och plats används av många forskare som synonyma. Att studera landsbygden utifrån olika rumsuppfattningar innebär bland annat att ett *absolut perspektiv* kan antas, vilket innebär att rummet studeras utifrån vad som finns i det och inte i relation till andra rum, t ex vilka aktiviteter går det att utföra på denna ort, vart kan jag bo och vad kan jag arbeta med. Ett *relativt perspektiv*, å andra sidan, studerar rummet i relation till andra rum, t ex om jag flyttar från orten kan jag få en bättre utbildning, mm. Ett centralt perspektiv, som överlappar de båda ovan, är det *relationella perspektivet*, som beaktar att rummet är socialt konstruerat, och att det är i de individer som lever och verkar på orten, men också omgivande samhällets diskurser, som utgör grunden för hur en ort upplevs och definieras. Det sistnämnda perspektivet är centralt för att analysera platsens identitet, men också individens identitetsskapande i relation till platsen. Platsens identitet utgörs bland annat av individens och gruppens perspektiv på platsen, såväl de som lever på platsen som de som utifrån betraktar platsen. T ex utgörs synen på landsbygden både av de som lever där (eller har levt där) och de som lever på andra ställen, såsom i städer och andra urbaniserade platser, såsom förorter till städer. Synen på platsen, platsens identitet, utgör i sin tur en viktig beståndsdel i individens identitetsskapande i relation till platsen, vilket innebär att individer som ej har en relation till platsen är med och formar de individer som lever på platsen. T ex kan en stereotyp bild av en ”lantis” innebära att den unga individen uppvuxen på landsbygden kan känna sig tvingad att flytta för att inte bli identifierad som ”lantis”. På så sätt är individen och platsens identitet nära sammanvävt och kan delvis beskrivas som en dialektisk process. Platsens identitet, men också de faktiska möjligheter som

platsen erbjuder, är inte enbart påverkade av individers emotionella upplevelser i relation till platsen, utan också de infrastrukturella val som görs på nationell och regional nivå. T ex är valet mellan centraliserad (vissa universitets- och högskoleorter) och decentraliserad högre utbildning signifikant för landsbygdens möjligheter att erhålla rätt kunskap och kompetens, men också erbjuda attraktiva karriärmöjligheter. Med andra ord kan rummet också betraktas utifrån ett maktperspektiv. Frågan är om makten främst utgörs av de som befinner sig i rummet eller de som befinner sig utanför rummet (läs landsbygden).

Landsbygdsfrågor har sedan början av 2000-talet intresserat nordiska forskare och gett upphov till en del kunskap. Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande (Linköpings universitet) sammanställde 2014 en kunskapsöversikt (Elmqvist, 2014) med fokus på landsbygder och äldre, men inkluderade även andra dimensioner av landsbygdsforskning. Rapporten pekar på ett behov av fler studier med fokus på landsbygd. Bland annat visar kunskapsöversikten att den forsknings som fanns att tillgå, vid tiden för rapportens sammanställning, varierade såväl mellan länder som mellan olika regioner i ett och samma land. T ex utpekades teknisk utveckling som en möjlighet för att leva, bo och verka på landsbygden. Denna forskning härstammar dock främst från Sverige och från vissa regioner. Det samma gäller för området hälsa och medicin som främst studerats i vissa landsbygdsregioner i Norge (med undantag från samer i Sverige). Vissa grupper har också varit i fokus mer än andra. T ex är forskning om kvinnor, äldre och samer vanligare än t ex forskning om barn, unga och deras familjer. Ett område som framträtt tydligare under de senare åren är forskning om näringsliv, företagande och entreprenörskap samt lokal och regional utvecklingspolitik (Sysner & Olausson, 2019; Sköld, 2019). Även forskning om utbildning, delaktighet och integration för unga på landsbygden har under de senare åren rapporterats. Mycket av den forskning som rapporterats under de senaste åren kommer från Norrland, men det finns också forskning från norra Kalmar län. Ett flertal mindre studier med fokus på Västervik har studerat leva, bo och verka aspekter utifrån ungas perspektiv (Rapporter i korthet). Dessa studier pekar på att leva och bo i norra Kalmar län är ett livsstilsrelaterat val och att verka (jobb och karriär) antingen inte anses som centralt eller upplevs som problematiskt att kombinera med det livsstilsval individen önskar göra. Det finns ett behov av att sammanställa aktuell nationell och regional forskning, samt utifrån denna sammanställning fördjupa våra kunskaper om hur att leva, bo och verka i en landsbygdsregion möjliggörs och ytterligare kan möjliggöras på ett tillfredställande sätt.

PROJEKT 1

Yrken, identitet och plats: Om ungdomars syn på framtida arbete

Christoffer Hornborg

Lärosäte: Göteborgs universitet

Verksamhet: Rekrytering via grundskolor i norra Kalmar län

Period: 2020-02-03 till 2022-11-01

Kontakt: christoffer.hornborg@vastervik.se

Syfte

Projektets syfte är att studera ungdomars föreställningar om yrken och plats, i relation till sig själva och sin framtid. Studien kommer att undersöka ungdomars individuella föreställningar, men också föräldrarnas perspektiv samt hur föräldrar och ungdomar tillsammans samtalar om dessa frågor. På detta sätt finns möjlighet att analysera hur uppfattningar och menings-system reproduceras inom familjer, men också hur motstånd och förhandlingar sker över generationsgränserna.

De frågeställningar som ledsagar projektet är följande:

- Vilka föreställningar om framtida yrkes- och arbetsliv ger ungdomar uttryck för?
- Hur relaterar dessa föreställningar till ungdomens bakgrund och sociala sammanhang?
- Vilka hinder och möjligheter kan identifieras och hur relaterar dessa till den sociala kontexten?
- Hur förhandlar och samspekar ungdomar och deras föräldrar i samtal kring framtida yrkesliv?

Landsbygdsfokus

Detta projekt ämnar bidra till förståelsen av hur individuella föreställningar och önskningar som unga ger uttryck för, relaterar till de sammanhang dessa befinner sig i, vilket innefattar betydelsen av familjen och det lokala samhället. Forskning om barns och ungas syn på arbete och yrke är sällsynta och det behövs inte minst fler studier som tar ett landsbygdsperspektiv. På landsbygden finns en rad inverkanse faktorer såsom utflyttning, begränsade utbildningsmöjligheter och ofta en mindre bredd och tillgång till olika arbeten. Dessa kontextuella faktorer behöver finnas med i förståelsen av hur barns och ungas syn på arbete och yrke formas genom uppväxt, familj och närsamhälle.

För att bidra till kunskapsläget behövs fler studier och perspektiv, inte bara från en generell landsbygd utan från flera olika *landsbygder*. Rosvall, Rönnlund och Johansson (2018) fann

exempelvis slående skillnader *mellan* landsbygdsorter när de tittade på hur lärare i skolan förhåller sig till ungdomars framtid i den lokala kontexten. Det rör sig således inte om en enkel dikotomi mellan urbana respektive rurala villkor, utan snarare om hur olika sammanhang och de specifika materiella, sociala och kulturella villkoren ger upphov till olika rationaliteter och möjligheter i ungdomarnas livsvärldar. Att genom forskning bredda förståelsen för hur sådana livsvärldar kan se ut, är en viktig förutsättning för långsiktig social hållbarhet på landsbygden. Farrugia (2014) har argumenterat för att forskning på ungdomar har tenderat att vara *metrocentrisk*, vilket är en central anledning till att olika platser behöver studeras för att det ska vara möjligt att säga något om ungdomar som växer upp idag. Det är först då det ges möjlighet att fånga diversiteten av ungdomar och hur dessa orienterar sig, inte bara efter ekonomiska och sociala resurser, utan också utifrån infrastrukturella, kulturella och platsbaserade villkor.

Bakgrund

Det finns sedan lång tid tillbaka en kännedom om hur yrken är laddade med olika föreställningar och hur dessa föreställningar reproduceras över generationer. Uppfattningar, normer och värderingar kring yrken överförs från föräldrar och andra vuxna till barn och unga, vilket skapar en grund för vilka yrken individen senare i livet strävar efter. Vissa historiska förändringstendenser går att skönja, exempelvis gällande genus, där det nuförtiden är fler kvinnor än män inom högprestigeutbildningar vid svenska lärosäten (UKÄ, 2016). Samtidigt lever yrkens genusprägling kvar i viss utsträckning, inte minst gällande yrkesinriktade utbildningar, men också bland ungdomars föreställningar kring vilka typer av högre utbildningar de tror sig kunna genomföra (Tellhed, Bäckström & Björklund, 2018).

I Sverige har det länge varit ett politiskt mål att premiera möjligheten till fria karriärval och motverka social reproduktion genom att skapa jämlik tillgång till utbildning. Trots långvariga politiska ambitioner att luckra upp sociala strukturer, påverkas yrkesval i stor utsträckning fortfarande av familjebakgrund. Vissa teoretiker har betonat att det individualiserade samhället inte inneburit en reducering av klasskillnader, utan snarare resulterat i att sociala fenomen och problem i högre utsträckning varseblivs som individuella dispositioner (cf. Beck & Beck-Gernsheim, 2001). Forskare som Gillberg (2010) och Rönnlund, Rosvall och Johansson (2018) har bland annat illustrerat hur deras informanter uttryckte en individorienterad diskurs där strukturella faktorer lyste med sin frånvaro. Detta paradigm är olyckligt då det mestadels lägger ansvaret på individen. En person som inte får ett arbete riskerar då att förstås utifrån att denne misslyckats med att förvärva rätt kvalifikationer, saknar vissa egenskaper eller helt enkelt inte försöker tillräckligt. En sådan diskurs har implikationer för vilka åtgärder analysen mynnar ut i, där lösningar konceptualiseras som individuella/coachande/terapeutiska snarare än systemiska/samhälleliga (Beck & Beck-Gernsheim, 2001). Ett exempel är idén om att det är individens ansvar att vara *anställningsbar*, samtidigt som detta kan vara mycket svårt att uppnå för vissa människor, vilket kan leda till utanförskap och ohälsa.

Diskussionen ovan är särskilt relevant i landsbygdskontexten. Några relativt nya studier har börjat belysa hur strukturella faktorer påverkar landsbygdsungdomars orienteringar mot framtida utbildning och yrkesliv. Rosvall, Rönnlund och Johansson (2018) fann exempelvis att *ekonomiskt* privilegierade högstadieelever på landsbygden tenderar att välja utbildningsprogram oberoende av vart de skulle behöva flytta. Likaså påverkades ungdomars övergång mellan grundskola och gymnasium av sociala resurser, där en bekant eller släkting på en viss ort kunde bana vägen för ungdomen att söka sig dit då det gav möjligheter till inackordering eller andra typer av stöd på den nya platsen. Att både ekonomiska och sociala kapital påverkar möjligheterna att tillgodogöra sig geografiska alternativ, kan innebära att variationer i dessa resurser har större inverkan på rural ungdom än på urban sådan.

Kulturellt kapital, generationsövergripande socialisation, smak och normer kan också påverka vilka möjlighetshorisonter en individ varseblir. Uppfattningar om 'vad människor som mig gör', vad som är bra eller dåligt, vad som 'passar en kille/tjej' liksom platsidentitet och mobilitetskapital utgör exempel på strukturerande faktorer som påverkar ungdomars handlingsutrymme. Detta projekt ämnar studera dessa frågor och bidra till kunskapsläget kring hur ungdomar på landsbygden orienterar sig mot framtiden.

Metod

Studien utförs genom semistrukturerade intervjuer med elever i åttonde klass. För varje elev utförs en individuell intervju med ungdomen och en familjeintervju där denna samtalar med en eller flera föräldrar kring de frågor som studien ämnar belysa. Denna andra intervju fokuserar på hur ungdomar och föräldrar diskuterar tillsammans, med syfte att upptäcka interaktionsaspekter såsom hur deltagarna svarar på varandra och påverkas av varandra.

Deltagare rekryteras via skolor i norra Kalmar län. Urvalsmässigt är ambitionen att rekrytera deltagare från varierande geografiska områden för att få ett bredt i materialet där kontextuella faktorer kopplat till *olika* landsbygdssammanhang går att åskådliggöra. Förhoppningen är bland annat att få deltagare både från tätorter och kransområden. Genom strategiskt urval strävas efter att biologiskt kön ska vara någorlunda jämnt fördelat, liksom att det ska finnas deltagare som både har en familjehistoria av att vara 'rotad' respektive inflyttad. I den senare gruppen kan det exempelvis röra sig om nyanlända migranter som har en relativt kort erfarenhet av platsen men likväl orienterar sig mot framtida yrkesval utifrån möjligheter och begränsningar som delvis är infrastrukturella och platsbundna.

Efter etikansökan till Etikprövningsmyndigheten där inga hinder uppmärksammades, påbörjades datainsamling i början av november månad. Denna planeras att fortgå fram till och med mars månad 2021. Genom kontakt med flera skolor erhöles klasslistor vartefter informationsblad skickades ut till elever och dess föräldrar. Familjer kontaktas fortlöpande via telefon för att tillfrågas om deltagande och/eller få möjlighet att ställa frågor kring projektet. I de fall både elever och föräldrar är intresserade av att delta fyller de i samtyckesblanketter som samlas upp vid intervjutillfällena.

På grund av covid-19 har vissa utmaningar uppstått, då intervjuaren inte kunnat erbjuda sig att åka hem till deltagarna. Hittills har intervjuerna därför fått ske under kvälls- eller helgtid i FOU-byggnaden på Campus Västervik, under förutsättningarna att alla inblandade är symptomfria och håller fysiskt avstånd. Detta upplägg kan medföra att deltagare som bor längre bort i länet, i högre utsträckning drar sig från att delta. Om covid-19 fortsätter att påverka studien även under våren, kan det bli aktuellt att övergå till digitala intervjuer med syfte att rekrytera deltagare som befinner sig många mil bort och som på grund av pandemins förutsättningar inte går att möta upp rumsligt.

Förväntade resultat

Projektet kommer att resultera i kunskap om vilka föreställningar om yrken som högsta-dieungdomar ger uttryck för, samt hur de själva orienterar sig gentemot framtida arbetsliv utifrån olika utgångslägen. Resultaten kan visa vad ungdomarna själva ser ha påverkan på sitt yrkesval, vilka möjligheter och hinder de uppfattar, samt vilka materiella, sociala och kulturella villkor dessa är avhängiga.

Projektet lämnar bidrag till kunskapsläget gällande hur landsbygdskontexten relaterar till ungdomars handlingsalternativ samt hur normer kring att stanna eller flytta gestaltar sig. Genom den metodologiska designen (enskilda intervjuer och familjeintervjuer) kommer resultaten att illustrera såväl ungdomars individuella föreställningar som hur normer och handlingsalternativ konstrueras och förhandlas inom en familjekontext. Forskningsresultaten kommer att vara relevanta på såväl mikro- som på makronivå, då kunskap om hur landsbygdsungdomar orienterar sig mot framtiden kan vara till gagn för såväl skola, pedagoger och syokonsulenter som för politiska beslutsfattare, arbetsmarknadsåtgärder och utformandet av högre utbildning.

Referenser

- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization: Institutionalized Individualism and Its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Farrugia, D. (2014). Towards a Spatialized Youth Sociology: The Rural and the Urban in Times of Change. *Journal of Youth Studies*, 17(3), 293-307.
- Gillberg, G. (2010). *Individualiseringens villkor: Unga vuxnas föreställningar om arbete och självförverkligande*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Rosvall, P-Å., Rönnlund, M., & Johansson, M. (2018). Young People's Career Choices in Swedish Rural Contexts: Schools' Social Codes, Migration and Resources. *Journal of Rural Studies*, 60, 43-51.
- Rönnlund, M., Rosvall, P-Å., & Johansson, M. (2018). Vocational or Academic Track? Study and Carer Plans Among Swedish Students Living in Rural Areas. *Journal of Youth Studies*,

21(3), 360-375.

Tellhed, U., Bäckström, M., & Björklund, F. (2018). Will I Fit In and Do Well? The Importance of Social Belongingness and Self-Efficacy for Explaining Gender Differences in Interest in STEM and HEED Majors. *Sex Roles*, 77, 86-96.

UKÄ (2016). SM1602. Hämtad [2020-05-13] från <https://www.uka.se/download/18.5d85793915901d205f9a833/1487841857119/SM1602-hogskolenyborjare-2015-16-o-doktorandnyborjare-2014-15-efter-foraldrarnas-utbildningsniva.pdf>.

PROJEKT 2

Professionellas kunskapsutveckling i arbetet med att organisera stöd för barn och unga

Emma Ottosson

Lärosäte: Högskolan Väst

Verksamhet: Elevhälsa och fritidsgård på mellan- och högstadieskola i Västerviks kommun

Period: 2020-03-01 till 2023-05-15

Kontakt: emma.ottosson@vastervik.se

Syfte

Syftet med studien är att undersöka professionell yrkesutövning när socialt stöd organiseras till barn och unga för att ge möjlighet till brukardelaktighet. Studien kommer designas genom två delstudier. Syftet med första delstudien är att undersöka vad som gjorts organisatoriskt för att ge barn möjlighet till brukardelaktighet och inflytande.

I delstudie två kommer samma organisation studeras, med syfte att undersöka professionellt lärande utifrån att organisera för barns och ungas delaktighet och inflytande samt vilka professionella kompetenser som utvecklas.

Landsbygdsfokus

Studien kommer utföras i en landsbygdscontext, då behovet av brukardelaktighet är ännu större där än i städerna då utbudet av stöd är mer begränsat (Rönnlund & Tollefsen, 2016). Inom landsbygden har de professionella en mer generell kunskap och behöver tillsammans med brukaren utforma stödet så att det blir mer behovsanpassat. I större städer finns mer detaljerad expertkunskap, anpassat till fler grupper av utsatta individer. Den valda verksamheten vänder sig till barn och unga, då de tillhör en av de mer utsatta grupper av individer, där studier visar att det finns svårigheter med att göra dem delaktiga i beslut och insatser. Barn och unga med behov av socialt stöd som bor på landsbygden, riskerar i högre grad att falla mellan stolarna, jämfört med de som bor i storstadsområden (Rönnlund & Tollefsen, 2016).

Bakgrund

Inom människobehandlade organisationer såsom vård, omsorg och skola, har de professionella ett uppdrag att möta samhällets behov av stödinsatser i syfte att förbättra levnadsvillkoren för kommuninvånarna. Ett av samhällets nya krav är synen på brukardelaktighet där det skett ett ideologiskt skifte, från ett perspektiv där de professionella ska kontrollera och bestämma mot ett annat där den som söker stöd ska ha en mer aktiv roll, detta kopplas till

brukarens rättigheter och eget ansvar. Brukaren har autonomi och kontroll över sitt eget liv, inklusive möjligheter att själv välja vilket stöd och vilka insatser den behöver. Brukarna kan agera som individuella, rationella och ansvarsfulla beslutsfattare i sina egna angelägenheter. Det finns starka argument att betona brukarens möjlighet till att välja, det är fundamentalt för att uppnå medborgarskap, social delaktighet och självständighet. Det kan även reducera maktskillnader mellan den professionella och brukaren, känslan av kontroll över sitt eget liv kan vara en viktig aspekt i hur stödet kommer tas emot (Juhila et al, 2015).

Men brukardelaktighet är komplext, varje individ och situation är unik, det finns svårigheter att organisera utifrån detta. Ett sätt är att använda sig av professioners handlingsutrymme, att ge dem mandat att anpassa sitt arbete utifrån varje specifik individ. Men istället riskerar organisationen då att bli rättsosäker och det är svårt att bedöma och mäta resultat av organisationens effektivitet. Det ställer höga krav på de professionellas kompetens. Något som är återkommande i tidigare studier är vikten av relationen mellan professionell och brukare, då brukaren känner tillit och att socialarbetare finns tillgänglig kan känslan av delaktighet öka (Juhila et al, 2015, Hasenfeld, 2010). Det finns studier där brukarens känsla av inflytande är i fokus samt hur de professionella ska bemöta och förhålla sig till brukaren (Biljeveld et al, 2015). Men det finns en kunskapslucka utifrån ett organisatoriskt perspektiv. Hur ska verksamheten organiseras för att ge de professionella möjlighet till att skapa brukardelaktighet? Vilka teknologier och ideologier används? Och hur utvecklas professionellas lärande och kompetens genom en sådan organisering?

Välfärdsarbete kräver omvärldsorientering och medvetenhet om samhällsvillkor för att rätt insatser ska kunna ges åt samhällets utsatta grupper. Detta bygger på ambitionen att kunna anpassa det egna arbetssättet till det som är nödvändigt varför det också kan handla om nya arbetsformer så att medborgarna kan erbjudas stöd, vilket leder till ett behov av kompetensutveckling hos de professionella (Seitl, 2018). De professionellas arbete är omfattande och långsiktigt och behöver formas och organiseras så att det fungerar mot andra samhällsutmaningar och krav, det krävs en pågående lärandeprocess för att hela tiden anpassa arbetet mot individernas behov (Juhila et al, 2015). Men det finns även andra aspekter som påverkar hur arbetet organiseras, exempelvis organisationens kunskapssyn, kultur och traditioner (Johansson, Dellgran & Höjer, 2016). Verksamheterna strävar efter en balans mellan medborgarnas behov och utbud av stöd, samt att hitta den organisationsstruktur som bäst kan ge stöd, vilket i sin tur kan leda till behov av ny kunskap hos dem som arbetar. I de redan etablerade aktiviteterna finns kunskaper, såsom praktiska färdigheter och expertkunskap som avspeglar sig genom olika typer av beslut. Samhällets välfärdsaktörer ställs hela tiden inför nya utmaningar, vilket leder till ökat behov av kompetensutveckling. Nya livsmönster och förändrade demografiska förhållanden påverkar medborgarnas förväntningar rörande rätten till offentliga tjänster. Men det har lett till större skillnader mellan grupper, där bland annat barn och unga fått sämre villkor i jämförelse med övriga. Grupper som är utanför samhällets gemenskap och har en svagare ställning har svårare för att få inflytande, exempelvis på grund av funktionshinder, hälsa eller ålder (Juhila et al, 2015). Kunskap är viktigt för att förstå individers

behov. Det innebär samtidigt makt att genom kunskap kunna vidta olika åtgärder (Hasenfeld, 2010). De som arbetar har olika typer av kunskaper och möjligheter att påverka. Ansvar och krav på utbildning och kunskap hamnar i rampljuset för frågor om vems kunskap som ska göras gällande, vilka kunskapskrav som ska råda, vilka områden som ska prioriteras och vilka mål som ska förverkligas. Det inbyggda kontrollsystem som finns av myndigheters arbete kan begränsa utrymmet att kunna agera utifrån kompetens. Organiseringen av insatser kan riskera att påverkas av annat än målgruppens behov. Det kan vara nödvändigt att genomföra organisatoriska förändringar som leder till nya arbetssätt, så att individens behov kan vara i fokus (Johansson, Dellgran & Höjer, 2016, Juhila et al, 2015).

Tidigare studier visar att det finns sociala och miljömässiga faktorer som minskar brukarens förmåga till delaktighet. Dessa faktorer är framförallt brist på olika val av stöd och insatser, men också brist i tilliten till de professionella, att ta emot information på ett svårförståeligt språk, brist på empati från de professionella, otillräckligt med tid att processa information och beslutsfattande som påverkas av den sociala relationen mellan brukare och professionell. Att skapa en bättre relation mellan brukare och professionell kan vara ett steg i utvecklingen mot ökat inflytande och social delaktighet för brukaren. Brukardelaktighet leder till att brukarna känner sig engagerade i beslut som gäller dem, vilket kan leda till ett bättre resultat och ökat självförtroende, kopplat till ökad känsla av kontroll och kompetens. Genom att använda brukarens erfarenheter och kunskap kan stödet utformas så att det blir mer mottagligt och därmed mer effektivt. Men det finns svårigheter med brukardelaktighet i praktiken (Van Biljeveld et al, 2015). Det finns en brist på enighet gällande vad brukardelaktighet innebär. Vissa anser att det är ett aktivt deltagande och att deltagandet ska ge en möjlighet till att påverka beslutsfattandet. Medan andra anser att deltagande är en process där individer får en möjlighet att ifrågasätta sociala praktiker och förkasta dem som kan leda till socialt, kulturellt och politiskt utanförskap. Där delaktighet och inflytande saknas, skapades en känsla av vara ignorerad och förbisedd, vilket leder till minskat självförtroende och självkänsla (Van Biljeveld et al, 2015),

Bolin (2019) menar att genom att medvetandegöra brukardelaktighet vid organisering av stöd och insatser till barn bidrar det med praxis rutiner som hjälper dem mer effektivt. En vanlig och missvisande syn på barn i utsatta situationer är att de är passiva hjälplösa offer. Att istället se dem som agenter med resurser som bidrar aktivt till att förändra sin situation och både sitt eget och familjens välbefinnande. Professionella behöver lära sig att identifiera barnets kompetens trots deras utsatthet, och stötta barnet till att använda sina resurser. Att inkorporera barnets perspektiv och kunskap i insatser, är ett sätt för professionella att främja barnets inflytande och delaktighet samt att hitta metoder att hjälpa dem på deras egna villkor (Sorbring & Kuczinski, 2019). Att stötta barnet till att använda sitt aktörskap ger barnet möjlighet att känna och agera som en resursstark och kompetent individ, vilket leder till en positiv inverkan på deras hälsa och välbefinnande (Sorbring & Kuczinski, 2019).

Inom människobehandlade organisationer såsom vård, omsorg och skola, finns ett samhälls-

ansvar som innebär vaksamhet på förändrade samhällsförhållanden men också en öppenhet för att utveckla det egna arbetet i syfte att bättre kunna svara mot kända behov (Seitl, 2018). Ett identifierat krav och behov är brukardelaktighet, dels för att det är en demokratisk rättighet för individer, men också för att det har visat sig vara mer effektivt och att individen kan ta emot hjälp och stöd på ett bättre sätt. Brukardelaktighet leder till att brukarna känner sig engagerade i beslut som gäller dem, vilket kan leda till ett bättre resultat och ökat självförtroende, kopplat till ökad känsla av kontroll och kompetens. Genom att använda brukarens erfarenheter och kunskap kan stödet utformas så att det blir mer mottagligt och därmed mer effektivt.

Enligt tidigare studier finns det organisationer som främjar brukardelaktighet och där brukare har fått dela med sig av sina erfarenheter av samhällets stöd. Men det saknas kunskap om hur de professionella har gjort och hur verksamheten organiseras för att lyckas med att skapa brukardelaktighet, samt vilket lärande och kompetens som skapas i arbetet med att ge individer inflytande över utformandet av stöd och insatser.

Metod

Studien kommer undersöka en verksamhet som vänder sig till barn och unga, där de professionella använder sig av brukardelaktighet och där individer själva söker sig för att få stöd och hjälp. Vad är det i de organisatoriska förhållandena som gör att barn väljer att använda sig av just denna verksamhet när de behöver hjälp och stöd? Vilka teknologier och ideologier använder sig de professionella av? Organisationen består av en arbetsgrupp med flera professioner som har en nära samverkan med socialarbetare och polis. Vad karaktäriserar just den här arbetsgruppen och hur den är organiserad, hur ser det ut i olika nivåer av organisationen? I fokus kommer arbetsgruppen av professionella vara. Genom en fallstudie där de professionella intervjuas undersöks hur de ser på sitt utrymme för diskretion och genom observationer undersöks vilka teknologier, ideologier och rutiner som finns i organisationen. I nästa steg kommer studien att undersöka vilka kompetenser och vilket lärande de professionella utvecklat i förlängningen av valda arbetsmetoder och teknologier samt vilken betydelse den professionelles kunskapsutveckling har i arbetet.

Jag kommer endast intervju de professionella. Men jag har även gjort observationer, och då framkom ett etiskt dilemma kring de barn som fanns i verksamheten. Barnen kommer inte medverka i studien på något sätt, men jag behövde ändå reflektera över hur min närvaro kan påverka de barn som finns i verksamheten. Barnen har även ifrågasatt varför de inte medverkar i studien när den fokuserar på barns delaktighet, samt efterfrågar att få göra sin röst hörd. Detta är något att jag tar med mig för kommande studier.

På grund av den pågående pandemin fick jag avbryta min datainsamling tidigare än planerat, men om det finns möjlighet under våren kommer jag återuppta arbetet och genomföra de intervjuer som jag planerat för.

Förväntade resultat

Det har länge funnits en tradition inom socialt arbete att se barn som skyddslösa objekt vilket har lett till att deras fokus har legat på att skydda barn. Synen på barn har utvecklats till att se dem som kompetenta aktörer med egna resurser, vilket ställer högre krav både på utformandet av socialt stöd och på barns inflytande och delaktighet. Landsbygdens begränsningar gör dessutom att behovet av individens delaktighet är extra stort. Denna studie kommer resultera i kunskap gällande hur professionella ska organisera för att ge barn och unga en möjlighet att kunna använda sig av sina resurser och sin kompetens, och genom detta skapa utrymme för delaktighet och inflytande.

Referenser

van Biljeveld, G.G, Dedding, C.W.M & Bunders-Aelen, J.F.G, (2015). *Children's and young people's participation within child welfare and child protection service: a state of the art review*. Child & family social work. Amsterdam, Netherlands. Doi: 10.1111/cfs.12082.

Bolin, A (2019). *Organizing for agency: rethinking the conditions for children's participation in service provision*. INTERNATIONAL JOURNAL OF QUALITATIVE STUDIES ON HEALTH AND WELL-BEING 2019, VOL. 00, 1564515. <https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1564515>

Hasenfeld, Y (2010). *Human services as complex organizations*. Sage: Los Angeles.

Johansson, S, Dellgran, P & Höjer, S (2016). *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Natur & Kultur: Stockholm.

Juhila, K, Hall, C, Günter, K, Raitakari, S & Saario, S (2015). *Accepting and negotiating service user's choices in mental health transition meetings*. Social policy and administration. ISSN:0144-5596 DOI: 10.1111/spol.12082.

Johansson, S, Dellgran, P & Höjer, S (2016). *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Natur & Kultur: Stockholm.

Rönnlund, M & Tollefsen, A (2016). *Rum. Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Liber: Stockholm.

Seitl, C (2018). *Informellt lärande i en formell organisation. Om meningsskapande, kunskapsdomäner och kompetens i arbete med kommunala mål*. PhD Thesis. Trollhättan, Sverige. ISBN: 978-91-875331-88-0.

Sorbring, E & Kuczinski, L (2019). *Children's agency in the family, in school and in society: implications for health and well-being*. INTERNATIONAL JOURNAL OF QUALITATIVE STUDIES

PROJEKT 3

Interkulturella möten på förskolan. Landsbygd i snabb förändring.

Charlotte Löthman

Lärosäte: Linköpings Universitet

Verksamhet: Förskolor

Period: 2020-05-30 till 2022-05-30

Kontakt: charlotte.lothman@vastervik.se

Syfte

Syftet med studien är att utforska pedagogers erfarenheter och uppfattningar om mottagandet av nyinvandrade barn och föräldrar och pedagogers förhållningssätt och strategier som används i landsbygdsförskolans vardagspraktik.

Frågeställningar

- Vilka utmaningar respektive möjligheter har det inneburit för pedagoger på landsbygdsförskolor att gå från en, till synes, monokulturell till en mångkulturell kontext?
- Vilka uppfattningar har pedagogerna om deras möte med de nyinvandrade familjerna samt om de förhållningssätt och strategier som används i förskolans mångkulturella vardagspraktik?

Landsbygdsfokus

Migration och flyktingströmmar har ofta associerats med urbana miljöer såsom storstäder som representerar mångkulturalism och mångfald (Stenbacka, 2018). På senare tid har dock internationell migration påverkat även landsbygden (Stenbacka, 2018; SOU 2017:1). Under 2015 och en period därefter ökade flyktinginvandringen till Sverige och andra delar av Europa. Fördelningen av nyinvandrade familjer blev ojämn över landet, där landsbygdskommuner var en av de kommuntyper som tog emot allra flest nyinvandrade barn i förskolan (Skolverket, 2017).

I utredningen *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd* (SOU 2017:1) anges att den kraftiga ökningen av nyanlända i kommunerna kan ses som en möjlighet för många kommuner, som länge har haft en minskande folkmängd, att bryta denna utveckling. Detta förutsätter dock att kommunerna är aktiva när det bl.a. gäller att utbilda och validera nyanlända, så att de kan få ett arbete, bygga bostäder samt aktivt arbeta med att i den egna verksamheten anställa nyanlända med rätt kompetens. I utredningen framhålls att ”en lyckosam integration av asylsökande och nyanlända är av största betydelse

för att åstadkomma en positiv utveckling i många landsbygdskommuner” (s. 238).

För mindre samhällen kan det relativa mottagandet av nyinvandrade familjer vara högt men ändå inte röra sig om så många personer (Regeringen, 2014). De möten som sker mellan tidigare invånare och nya migranter påverkar dynamiken i lokalsamhället och formar den riktning som samhället utvecklas, positivt eller negativt (Radford, 2016; Stenbacka, 2018). Det framhålls därför som viktigt att erhålla kunskap om vad som karakteriserar dessa möten och hur lokala aktörer uttrycker sina uppfattningar om vilka möjligheter och utmaningar som finns (Stenbacka, 2018).

Förskolan är ofta familjernas första möte med det nya samhället. Kunskaper om landsbygds-förskolans utmaningar och möjligheter att motta och utbilda nyinvandrade barn och familjer kan därför anses vara av stor betydelse både för de nyinvandrade familjerna och för lokal-samhällets utveckling (Bris, 2019; Lunneblad, 2017).

Det saknas forskning som belyser hur förskolan hanterar mångkulturella frågor i en landsbygds-kontext. Tidigare studier har nämligen i huvudsak utförts på förskolor i storstäder eller i förorter till större städer, som under längre tid präglats av kulturell mångfald (se bl.a. Ehn 1986; Lunneblad 2006, 2013; Ronström m.fl., 1995). Därför kan denna studie bidra med ny kunskap.

Bakgrund

Förskolan har varit en del av Sveriges integrationspolitik sedan 70-talet (Prop. 1997/98:16; Gruber & Puskás, 2013). Enligt läroplanen har förskolan ett uppdrag att främja barnens förståelse av värdet av mångfald, lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer och ge varje barn förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet (Lpfö18, s. 1–2, 9). *Hur* förskolan ska göra detta i praktiken är inte närmare angivet, vilket följer av att förskolan är målstyrd såtillvida att läroplanen endast anger övergripande mål och hur målen ska omsättas i praktiken är upp till kommunen, förskolan och de enskilda pedagogerna att avgöra (Regeringen, 2017; Gruber & Puskás, 2013).

Tidigare forskning har visat att det innebär utmaningar och dilemman att låta fler perspektiv än det svenska ta plats i förskolan. Det finns exempel på att mångfalden osynliggörs, att mångkultur görs till en fråga för ”de Andra”, där dessa ses som avvikande och bristande, samt en benägenhet hos pedagogerna att okritiskt fostra nyinvandrade föräldrar att bli ”svenska förskoleföräldrar” (se bl.a. Lunneblad, 2006/2013; Stier et al, 2012; Ronström et al., 1995). Det finns dock även studier som visar att pedagoger kan förhålla sig reflexiva till sina egna föreställningar och grundantaganden vilket leder till en större förståelse för nyinvandrade familjers behov och en flexibilitet i förhållande till förskolans rutiner och arbetssätt (Lunneblad, 2017). Det finns också exempel på pedagoger som aktivt uppmuntrar att den kulturella mångfalden synliggörs i vardagen (Stier m.fl., 2012).

I vissa av de tidigare studierna där pedagogerna fostrat barn och föräldrar till ”svenskhets” har motivet bl.a. varit att hjälpa dem att komma in i samhället och få ett arbete utifrån att området där förskolan är belägen präglas av hög arbetslöshet och segregation (Lunneblad, 2013, 2017; Ronström m.fl., 1995). Motivet har också varit att skapa gemenskap i en barngrupp som består av en så stor variation av språk och tidigare hemländer så att ”det svenska” varit den minsta gemensamma nämnaren (Ronström m.fl., 1995). Kunskaper om hur pedagoger uppfattar möten med nyinvandrade familjer på förskolor som inte har samma koncentration av barn och föräldrar med annan kulturell bakgrund, som på landsbygden, kan därför komplettera denna bild. I den här studien blir det relevant att undersöka om, och i så fall på vilket sätt, pedagogernas förståelse och erfarenheter av kulturell mångfald skiljer sig åt från tidigare studier. Studien kan även belysa pedagogernas upplevelser och erfarenheter av förskolans relativt snabba omställning till att bli mångkulturell, vilket inte har belysts i tidigare studier.

Metod

Fokusgruppsintervjuer kommer att användas för att få kunskap om pedagogernas erfarenheter och uppfattningar om mottagandet av nyinvandrade familjer och deras syn på förhållningsätt och strategier som används i vardagspraktiken (Bryman, 2001; Wibeck, 2010).

Informanterna består av förskollärare vid tre förskolor som är placerade på landet utanför en mindre tätort i Kalmar län. Valet av kommun har med att göra att mångkulturella frågor för tillfället var på agendan inom kommunens barn- och utbildningsförvaltning, då man nyligen genomfört ett projekt som syftar till att utveckla utbildningen för nyanlända barn och elever. Det fanns därför en förhoppning om att förskolerektorerna skulle vara intresserade av att ingå i studien. Forskningsprojektet presenterades vid en rektorskonferens varefter rektorerna inkom med anmälan om intresse att delta i studien. I samråd med dessa rektorer beslutades att samtliga pedagoger skulle få ett informationsbrev om forskningsprojektet vidarebefordrat från rektor och att de därefter skulle anmäla intresse att delta i studien till rektor.

Vid tre tillfällen under hösten 2020/våren 2021 kommer förskollärarna att träffas i tre separata fokusgrupper för intervjuer. Intervjuerna spelas in med video samt ljudinspelning via mobiltelefon. Fokusgruppsintervjuerna är semistrukturerade och utgår från en intervjuguide. Betoningen ligger på en flexibel process där deltagarnas reflektioner och diskussioner styr samtalet och avgör på vilket sätt frågorna formuleras och i vilken följd de ställs (Bryman, 2001).

En utmaning är situationen med Covid -19, vilket har resultat i att vissa fokusgruppsintervjuer genomförs digitalt. Den interaktion som vanligtvis karakteriserar en fokusgruppsintervju går således delvis förlorad. Situationen kräver att kontinuerliga bedömningar görs av lämpliga metoder för empiriinsamlingen.

Förväntade resultat

Projektet kommer att ge kunskaper om de utmaningar och möjligheter som finns för landsbygdsförskolan att motta och ge utbildning till nyinvandrade barn och föräldrar och handskas med mångkulturella frågor. För forskningen innebär projektet utökad kunskap om villkoren för att ta emot nyinvandrade familjer i en landsbygdskontext och kompletterar därmed rådande kunskapsläge med ytterligare perspektiv. I praktiken kan det innebära möjligheter att få syn på vad som fungerar bra respektive mindre bra i syfte att utveckla verksamheten vidare.

Referenser

BRIS. (2019). Bra från början. Förskolans betydelse för barn som flytt. https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/bris_forskolerapport_2019_webb.pdf

Ehn, B. (1986). *Det otydliga kulturmötet*. Liber förlag.

Gruber S. & Puskás, T. (2013) Förskolan i det mångkulturella samhället. Från invandrarbarn till flerspråkiga barn. I P. Björk-Willén, S. Gruber, och T. Puskás (Red.) *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s. 24 – 44). Liber.

Lunneblad, J. (2013). Tid till att bli svensk: En studie av mottagandet av nyanlända barn och familjer i den svenska förskolan. *Nordisk Barnehageforskning*, Vol 6. <https://doi.org/10.7577/nbf.339>

Lunneblad, J. (2017) Integration of refugee children and their families in the Swedish preschool: strategies, objectives and standards. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25:3. Doi: 359–369. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308162>

Läroplan för förskolan: Reviderad 2018. (2018). Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2018/laroplan-for-forskolan-lpfo-18>

Radford, D. (2016) 'Everyday otherness' – intercultural refugee encounters and everyday multiculturalism in a South Australian rural town. *JOURNAL OF ETHNIC AND MIGRATION STUDIES*, VOL. 42, NO. 13, 2128–2145. <http://dx.doi.org/10.1080/1369183X.2016.1179107>

Regeringen. (2014). *Slutrapport - Regeringens samordnare för kommunalt flyktingmottagande*. Arbetsmarknadsdepartementet. <https://www.regeringen.se/49bafc/contentassets/5e96326144d642729ffc9ae73661ebff/slutrappor---regeringens-samordnare-for-kommunalt-flyktingmottagande>. Hämtad 2020-05-14.

Ronström, O., Runfors, A. & Wahlström, K. (1995). *Det här är ett svenskt dagis: en etnologisk studie av dagiskultur och kulturmöten i norra Botkyrka*. Mångkulturellt centrum.

Skolverket. (2017) *Barn och personal i förskolan hösten 2017*. <https://www.skolverket.se/publikationsserier/beskrivande-statistik/2018/pm---barn-och-personal-i-forskolan-2017>

SOU 2017:1. *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt*

och välfärd. https://www.regeringen.se/4b136a/contentassets/acec663a156a41659021e-0e1387e713d/sou-2017_1_web.pdf

Stenbacka, S., (2018). A Breeding Ground for Cosmopolitanism and Hospitality? Refugee Migration into Rural Areas in Sweden. In S. Kordel, T. Weidinger & I. Jelen (Red.), *Processes of Immigration in Rural Europe: The Status Quo, Implications and Development Strategies*, (25–44). Cambridge Scholars Publishing. https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=EHSFD-wAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA25&dq=stenbacka+a+breeding+ground&ots=g6ca9XUnln&sig=ecqAfQrVRaKPJONhOJVkZUW6-wk&redir_esc=y#v=onepage&q=stenbacka%20a%20breeding%20ground&f=false

Stier, J., Tryggvason, M-T., Sandström, M., & Sandberg, A. (2012) Diversity management in preschools using a critical incident approach. *Intercultural Education*, 23:4, 285–296. <https://doi.org/10.1080/14675986.2012.724877>

Wibecke, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur.

PROJEKT 4

Tjänstemän och politikers lärande i arbetet med ungas inflytande på landsbygden

Lisa Hedman

Lärosäte: Högskolan Väst

Verksamhet: Vimmerby kommun

Period: 2020-03-01-2023-04-24

Kontakt: lisa.hedman@vastervik.se

Syfte

Studien syftar till att studera hur tjänstemän och politikers lärande kommer till uttryck och handling i arbetet med barn och ungas inflytande.

Preliminära forskningsfrågor:

- Hur skapas ett lärande hos de tjänstemän och politiker och hur utvecklas det i en praktik?
- I vilka situationer beskriver tjänstemän och politiker att de lär av arbetet med barn och unga?
- Hur beskriver tjänstemän och politiker de lärdomar de tar med sig från arbetet med barn och unga?
- Hur omsätter de och utvecklar dessa lärdomar i en praktik?

Landsbygdsfokus

Platsen som unga bor på har betydelse för hur de beskriver skillnader i sina livsvillkor (MUCF, 2018). Unga i städer upplever sig ha bättre livsvillkor än unga på landsbygden, samtidigt som unga på landsbygden beskriver att de har ett lågt förtroende för offentliga aktörer och hur de sköter sina uppdrag (MUCF 2018; Öhrn, 2019). Att det är svårt för unga att få inflytande över dessa aktörers beslut och agerande och därigenom möjligheterna till inflytande i samhället (MUCF, 2018). Det beskrivs hur unga inte upplever att tjänstemän och politiker vill lyssna på deras synpunkter och tankar, att kommunens vuxna har en föreställning om att ungdomarna inte är intresserade av regional utveckling (Svensson, 2006). Det finns även en skillnad mellan unga, beroende på om de är pojkar eller flickor och vilken samhällsgrupp de tillhör. Exempelvis upplever unga från lägre samhällsgrupper sina möjligheter till inflytande som mer begränsade än från högre samhällsgrupper samtidigt som flickor från högre samhällsgrupper upplever sina möjligheter till att påverka som större någon annanstans (Svensson, 2006).

En tanke som följt sedan starten av det här projektet är vem eller vilka som har tolkningsfö-

reträde, vilket också utvecklas och formas. Dels handlar det om tolkningsföreträdet där unga blir underordnande vuxna (se ex. Heikkinen & Krekula 2008; Sundhall, 2018; Wall, 2019), dels handlar det om det urbana tolkningsföreträdet, där landsbygder presenteras som en motpol till staden (Rönblom 2014, Vallström & Vallström, 2014). Där staden blir representant för tillväxt och modernitet, men som samtidigt är i behov av landsbygder för att kunna spegla dessa skillnader (Rönblom, 2014). Dessa båda dikotomier som presenteras mellan stad och land, ung och vuxen kommer förhoppningsvis kunna bidra med en förståelse kring vilka villkor som påverkar interaktionen mellan landsbygdens unga och dess politiker och tjänstemän.

Bakgrund

Idag finns det ett antal olika inflytandeforum för barn och unga. Den vanligaste formen är ungdomsråden som finns i 22 % av Sveriges kommuner (Andersson, 2015.). Utöver det finns det exempelvis ungdomsfullmäktige, dialogforum och olika tematiska fokus- och arbetsgrupper (MUCF, 2018). De senaste fem åren har även dessa olika dialogforum ökat, samtidigt som ungas reella inflytande har minskat (MUCF & SKL, 2019). Minskningen av det reella inflytandet kan beskrivas genom hur unga tillfrågas tidigt i processen, men när det närmar sig beslut saknas ungas närvaro. Det finns ett antal tidigare studier som har fokuserat på ungas delaktighet och inflytande (se ex. Andersson 2015; Andersson 2017; Evans & Prilleltensky, 2007; Kassman & Vamstad, 2019; Wyness, 2009). En problematik som lyfts i relation till ungdomsråden är att de unga som finns representerade där kan ses som en homogen grupp. Vanligtvis är de barn till högutbildade föräldrar och delar liknande intresseområden och det blir också denna grupps frågeställningar som lyfts i forumet. En annan svårighet med att barn och unga utifrån ses och förstås som en homogen grupp är att det inte tar hänsyn till olika faktorer så som etnicitet, kön och klass (Andersson, 2015, 2017; Wyness, 2009). Det finns också en tvetydighet i syftet bakom att arbeta med barn och ungas inflytande, där de i vissa sammanhang förstås som medborgare med rättigheter och skyldigheter och andra gånger som medborgare i behov av skydd till dess att de har uppnått myndighetsålder, med rätt att rösta (Kassman & Vamstad, 2019). På så vis kan dessa forum också ses bidra med en demokratisk fostran eller skolning, där de unga får lära sig om politiska processer och reflektera kring detta och på så vis utveckla sin egen och varandras förståelse. Men unga som finns representerade upplever också de byråkratiska strukturerna som hindrande, utifrån att det försvårar för unga att initiera sina frågor men även att de är i behov av en tjänsteman som släpper in i dialogen (Andersson, 2015, 2017; Kassman & Vamstad, 2019).

I arbetet med ungas inflytande blir olika motiv synliga som speglar olika former av kommunikativa praktiker, som i sin tur leder till olika förhållningssätt. Dessa påverkar sedan vilka möjligheter som finns för delaktighet och inflytande som i sin tur påverkar vilket lärande som sker (Andersson, 2015, 2017). Unga som medel (1) där de ses som experter på att vara unga och där de blir kunskapsbärare för andra unga, vilket också är det vanligaste förekommande motivet. Fostran (2) som syftar till att värna om den framtida demokratin där unga

kan utveckla sin medborgarkunnighet för att i framtiden bli fullvärdiga medborgare. Ungas delaktighet som värde (3), i det tredje och sista motivet ses unga redan som medborgare och där ungas delaktighet är ett värde i sig där unga har egna resurser, ansvar och egenvärde som också möjliggör för att vuxna och barn ska få en ömsesidighet i sin kommunikation (Andersson, 2015, 2017). Arbetet kring barn och ungas inflytande och delaktighet saknar således förutsättningar för generationsmöten, så att lärandet inte blir isolerat enskilt hos den ena eller andra parten utan snarare ett ömsesidigt lärande mellan unga och vuxna (Waara m.fl., 2010).

Några utgångspunkter kring projektets teoretiska ram är å ena sidan ett sociokulturellt perspektiv på lärande, där lärandet förstås som situationellt och relationellt (jmf. Wenger 1998; Säljö 2014). Å andra sidan, åldermaktsordningar som kan vara ett stöd i att förstå hur normer och föreställningar påverkar våra tankemönster och språkliga uttryck i arbetet med ungas inflytande (Sundhall, 2012;2017). Lärandeperspektivet i studien kan sammanfattas genom att lärandet förstås som en social process, där lärandet inte är isolerat utan något som sker mellan individ och kollektiv (Säljö, 2014). Genom hur vi kommunicerar uttrycks en förståelse och det är i kunskapsutbytet med andra och i det sammanhang som det sker i, som den egna förståelsen prövas (Säljö, 2014; Wenger, 1998). Tankandet förstås som en intern process och som först blir synligt i externa processer genom hur det kommer till uttryck och handling (Säljö, 2014). Att vi lär i de sammanhang som vi är en del av förstås således som ofrånkomligt, men frågan vad som händer och hur det kommer till uttryck blir möjligt att studera (Billiett, 2004; Säljö, 2014; Wenger, 1998). Det är inte möjligt att studera vad en individ lär sig och inte heller vad en individ tänker, således får studien fokusera på det som är observerbart, hur kunskap kommer till uttryck och hur det delas med andra (Seitl, 2018).

Åldermaktsordning avser att komplettera lärandeperspektivet genom att belysa vilka strukturer som kan påverka interaktionen mellan unga och vuxna och i nästa led villkoren för det lärande som sker. Ålder kan i vardagligt tal ses som en neutral kategori, samtidigt som alla former av kategoriseringar innebär en uppdelning och en hierarkisk ordning av hur en individ förstås i relation till en annan (Heikkinen & Krekula, 2008). Barn och unga förstås då som en motsats till att vara vuxen och i det tillskrivs det även egenskaper i motsatser, så som att vara impulsivt istället för ansvarsfullt eller omoget istället för moget. Sättet att kategorisera människor i en sådan flytande kategori som ålder innebär också att individer genom sitt livslopp har upplevelser av att vara inkluderad och exkluderad i olika sammanhang i olika livsfaser (Heikkinen & Krekula 2008; Sundhall, 2018). Syftet med att belysa den marginaliserade positionen som barn och unga har är att det ska sätta fokus på föreställningar och normer som finns och således kunna inkludera barn och unga på nya sätt (Wall, 2018).

Metod

Projektet genomförs som en fallstudie. Fallstudien kan beskrivas genom hur den avgränsas till en händelse, ett skeende, en institution och genom att koncentrera sig på den företeelsen fokuseras fallet på att belysa samspelet mellan olika faktorer (Merriam, 1994). Aktiviteterna

som sker inom kommunen kan alla ses som delar av fallet och studien fokuserar på tjänstemän och politiker i och mellan dessa aktiviteter genom arbetet med ungas inflytande i kommunen. I den etnografiska fallstudien läggs även särskilt tonvikt på de sociokulturella tolkningar som görs, där det även blir av vikt att ta hänsyn till det omgivande samhället likväl som situationerna som utspelar, den kulturella kontext som finns inom verksamheten, socio-ekonomiska faktorer, attityder och betydelsen för lokalsamhället (Merriam, 1994).

Den empiriska miljön och kontexten som fallstudien äger rum i kommer att utgöras av Vimmerby kommun och deras arbete med barn och ungas inflytande. Det som urskilde Vimmerby kommun var att de kommit till ett nästa steg i arbetet med barns och ungas inflytande. Kommunen befann sig inte längre i fasen att fundera och reflektera kring hur de skulle organisera och strukturera för barns och ungas inflytande, utan hade redan påbörjat ett arbete med att strukturera för olika möjligheter till inflytande i syfte att nå en bredare grupp unga i kommunen. Kommunen har sammanställt arbetet med i huvudsak tre områden (1) *Globträdsmodellen – unga möter beslutfattare*. Till globträdsluncherna bjuds samtliga politiker från kommunstyrelsen in och representanter från kommunens två högstadieskolor samt kommunens gymnasieskola. Inför tillfället får de unga representanterna ta med sig frågeställningar från respektive skola till politikerna och därefter väljs 5–7 frågeställningar ut under lunchen att arbeta vidare med. Globträdslunchen följs sedan upp med 1–2 arbetsmöten där respektive frågeställning behandlas och återkopplas på nästkommande globträdslunch. (2) *Ung i Vimmerby kommun – fråga kommunen på hemsida* och (3) *Unga kommunutvecklare – årlig feriepraktik*. Unga kommunutvecklare anställs tillfälligt under sommaren för att arbeta med frågeställningar där någon verksamhet (privat, ideell eller kommunal) i kommunen önskar att unga belyser en frågeställning från verksamheten. Det är också dessa organiserade forum för barns och ungas inflytande som är utgångspunkten för hur fallstudien har planerats.

Empiriinsamlingen är påbörjad med observationer och observationerna planeras sedan att följas upp med semistrukturerade intervjuer med tjänstemän och politiker.

Förväntade resultat

Målsättningen med studien är att den ska bidra med kunskaper kring hur det skapas förståelse för varandras perspektiv och ett ömsesidigt lärande mellan barn/unga och vuxna, där förhoppningen är att det ska bidra till att förbättra barns och ungas möjligheter till inflytande.

Referenser

Andersson, E. (2015) *Nya portar? Ungas delaktighet i politiska beslutsprocesser på kommunal nivå*. Demokratiutredningen 2015.

Andersson, E. (2017). Young people's political participation: a public pedagogy challenge at the municipal level. *YOUNG*, 26 (2), 179-195.

Billett, S. (2004). Workplace participatory practices: Conceptualising workplaces as learning

environments. *Journal of workplace learning*, 16 (6), 312-324.

Evans, D & Prilleltensky, I. (2007). Youth and democracy: Participation for personal, relational, and collective well-being. *Journal of community psychology*, 35 (3), 681–692.

Heikkinen, S & Krekula, C. (2008). Ålderism – ett fruktbart begrepp? *Sociologisk forskning*, 45 (2), 18-34.

Kassman & Vamstad. (2019). Local public administration as a facilitator of political youth participation – good intentions and institutional shortcomings. *International Review of Sociology*, 29:3, 484-497.

Merriam, S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

MUCF, (2018). *Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige*. [elektronisk] Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Tillgänglig: https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus18_vilka_ska_med.pdf

Rönblom, M. (2014). *Ett urbant tolkningsföreträde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy*. Umeå: Umeå University.

Seitl, C. (2018). *Informellt lärande i en formell organisation – om meningsskapande, kunskapsdomäner och kompetens i arbete med kommunala mål*. Diss., Högskolan Väst: Trollhättan.

SKL & MUCF, (2019). *Ungas inflytande – Ungas inflytande i den lokala beslutsprocessen*. [elektronisk] Stockholm: Sveriges kommuner och Landsting. Tillgänglig: https://www.mucf.se/sites/default/files/skl_a4_ungas-inflytande_webbpdf.pdf

Sundhall, J. (2012). *Kan barn tala? – En genusvetenskaplig undersökning av ålder i familjerättsliga utredningstexter*. Diss., Göteborg: Göteborgs universitet, institutionen för kulturvetenskaper.

Sundhall, (2017) Att synliggöra vuxennormer – barns möjligheter att inkluderas i demokratiska processer. I Krekula, C & Johansson, B. (red.), *Introduktion till kritiska åldersstudier*. Studentlitteratur: Lund, 155-168.

Svensson, L. (2006). *Vinna eller försvinna? Drivkrafter bakom ungas utflyttning från mindre orter*. Diss., Linköpings universitet: Linköping

Säljö, R. (2004). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Studentlitteratur: Lund.

Vallström, M. & Vallström, M. (2014). Hållbar utveckling på kartan och i verkligheten. I Vallström, M. (Red.) *När verkligheten inte stämmer med kartan – Lokala förutsättningar för hållbar utveckling*. Lund: Nordic Academic Press.

Waara, P. Rüdiger, J. Svensson, L. (2010). *Ungas organisering över tid*. Astrid Lindgrens Hembygd.

Wall, J. (2019). From childhood studies to childism: reconstructing the scholarly and social imaginations. *Children's geographies*. DOI: 10.1080/14733285.2019.1668912.

Wenger, E. (1998). *Communities of practice – learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge university press.

Öhrn, E. (2019). *Young People's Life and Schooling in Rural Areas*. Tufnells Press.

PROJEKT 5

Hållbarhetsnormer till allmän nytta

Caroline Ärleskog

Lärosäte: Göteborgs Universitet

Verksamhet: Västerviks Bostads AB (VBAB)

Period: 2020-02-01 till 2022-01-31

Kontakt: caroline.arleskog@vastervik.se

Syfte

Studien syftar till att undersöka förutsättningar för att engagera anställda i olika hållbarhetsstrategier och förankra normer som stödjer hållbar utveckling. Forskningsfrågorna riktar därmed fokus mot hur hållbarhetsstrategier uppstår; hur de översätts och upprätthålls samt hur anställda förhåller sig till dessa. I detta synliggörs hur olika hållbarhetsdimensioner prioriteras samt vilka ev. konflikter detta medför i organisationen.

Landsbygdsfokus

Projektet tar utgångspunkt i ett kommunalt bostadsbolag på landsbygden som både ska agera affärsmässigt och ta samhällsansvar (Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag 2010:879). Samhällsansvaret knyter an till frågan om att nå en hållbar kommunal välfärd och utveckling. I projektets bakgrund betonas de specifika förutsättningar som offentlig sektor, och de kommunala bolagen, på landsbygden inte sällan måste förhålla sig till, exempelvis servicenedläggning, skev befolkningsutveckling och minskade skatteintäkter (Glesbygdsverket, 2008; Häggroth, 2018). Genom att påvisa att landsbygdens förutsättningar skiljer sig från stadens motiveras en uttalad utgångspunkt i en landsbygdscontext. Att ta utgångspunkt i en landsbygdscontext är vidare motiverat då detta lyser något med sin frånvaro i befintlig forskning. I relation till kommunala bostadsbolags kärnverksamhet finns en betydande andel forskning kring fenomen som ”hållbara städer” (Högberg, 2014), den hållbara landsbygden är mindre utforskad. Tidigare forskning som relaterar till hållbar stadsutveckling lyfts dock fram och används för att synliggöra det gap som också motiverar projektets uttalade landsbygdsfokus. I datainsamlingen intas ett fördjupat landsbygdsfokus genom att eftersträva jämn representation mellan datainsamling på centralorten respektive kransorterna. Jag har särskilt tagit fasta på detta då insamlade data indikerar att förutsättningarna att bedriva hållbarhetsarbete varierar mellan orterna.

Bakgrund

Allt fler organisationer har kommit att engagera sig i hållbarhetsfrågor (Tilling, 2008), vilket kommit att utgöra en prioritet på många organisationers agendor (Merriman, Sen, Felo & Litzky, 2015; Lee & Hageman, 2016). I visioner, utvecklingsplaner, budgetar etcetera hänvisas därmed frekvent till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (Hadenus, Persson & Sprei, 2018). Detta är förenat med förväntningar på betydande initiativ och anpassningar för att bidra till hållbar utveckling, inte minst inom offentlig sektor. Att förändra organisationer och anpassa verksamheter är dock inte enkelt, i synnerhet inte avseende hållbarhetsarbete. Hållbarhetsarbete aktualiserar såväl kontextuella som processuella utmaningar (Merriman, Sen, Felo & Litzky, 2015; Gustafsson, Hedström & Vasilev, 2018; Biermann, Kanie & Kim, 2017; Fenton, 2016). Därmed krävs exempelvis att organisationer utmejslar och begripliggör riktlinjer för att verksamheten ska kunna styras på ett hållbart sätt (Lee & Hageman, 2016; Epstein & Buhovac, 2014; Searcy, 2012; Hubbard, 2009). Även detta är förenat med betydande utmaningar inom offentlig sektor som ofta utgör föremål för motstridiga institutionella krav och logiker (Demers & Gond, 2020). Förmågan att hantera dessa blir avgörande för organisationens legitimitet, samtidigt som legitimiteten också är beroende av de agenter som verkar i organisationen. Förändrade strategiers genomslag är beroende av att agenters betyden förändras i linje med dessa (Hallin, Olsson och Widström, 2019). Inte att förglömma är då att institutionella villkor även inverkar på hur agenter utför sitt arbete och navigerar i den komplexitet som omger hållbar utveckling (Currie & Spyridonidis, 2016; Martin, Currie, Weaver, Finn & McDonald, 2017; McPherson & Sauder, 2013). Att projektet behandlar ett komplext fenomen står klart och det finns ingen ambition om att endast bidra till att bekräfta denna komplexitet. Istället tas fasta i att frågan om hur hållbarhetsnormer utvecklas och får fäste, trots denna komplexitet, vilken är mindre utforskad. Ambitionen är att denna kunskap ska kunna användas som ett verktyg i styrningen av hållbarhetsarbetet (Lee & Hageman, 2016).

Metod

Studien är en fallstudie, dvs en detaljerad och djupgående studie av ett fall (Bryman, 2018). Fallet består av ett kommunalt bostadsbolag på landsbygden. Fallets relevans kan motiveras utifrån den allmännyttiga karaktärens kombinerade krav på affärsmässighet och samhällsansvar, vilket innebär att det finns inneboende krav på att bidra till hållbar utveckling. Tidigare studier vittnar om att denna kombination är komplex, inte minst utifrån ett hållbarhetsperspektiv (Hadenus, Persson & Sprei, 2018; Lind, Annadotter, Björk, Hörberg & Af Klintberg, 2016; Salonen, 2015; Olsson & Starke, 2015). Fallet kan motiveras ytterligare då det finns ett pågående arbete för att möta upp ägarnas uppdrag om att ”vara ledande när det gäller att ställa om Västerviks kommun mot ett hållbart samhälle”. Detta inkluderar bland annat att bolaget anammat branschorganisationen Sveriges Allmännyttas (SABO) gemensamma uppdrag ”Klimatinitiativet” där ett av de övergripande målen är att nå en 30% lägre energianvändning år 2030 (Sveriges Allmännytta, u.å). Inom bolaget finns också en vision

på ledningsnivå om att ett hållbarhetsperspektiv ska genomsyra verksamhetens alla delar och förankras hos samtliga anställda.

Studien utgår från en etnografisk och explorativ ansats. Detta innebär att jag vistats inom det kommunala bostadsbolaget under en längre tid och genomfört observationer samt interagerat och samtalat med de anställda (Delamont, 2007). Exempelvis har observationer kontinuerligt genomförts vid olika formella och informella möten samt av anställdas dagliga arbete, exempelvis genom att följa fastighetsskötare ute i driftavdelningen. Under projektet har flera utmaningar uppkommit, vilka fått hanterats löpande. En betydande utmaning har rört frågan om tillträde till fältet, inte minst pga rådande covid-19 pandemi. En effekt av pandemin har varit att projektet kommit att innefatta digital etnografi, vilket ställt krav på ytterligare inläsning och fördjupning i metodlitteratur. Observationer och mer informella intervjuer har alltså både genomförts fysiskt och digitalt. Metoden har kombinerats med vissa dokumentstudier, exempelvis av styrdokument och styrelseprotokoll.

Vid tillfället för avrapporteringen har ca: 400 observationstimmar genomförts. Datainsamlingen är planerad att avslutas vid årsskiftet 2020/2021. Bedömningen är att insamlad data har nått en mättnad och därmed är det inte troligt att det föreligger behov av ytterligare datainsamling under år 2021. Under VT-21 riktas fokus istället mot analys av insamlade data. I analysen av insamlade data kommer utgångspunkt primärt tas i nyinstitutionell organisationsteori och centrala begrepp inom denna teoribildning. Eventuellt kommer den teoretiska referensramen kombineras med ett agentperspektiv.

Förväntade resultat

Projektets resultat förväntas bidra med ökad kunskap om hur institutionella villkor inverkar på och samspelar med 1) val av hållbarhetsstrategier 2) översättning och upprätthållande av hållbarhetsstrategier 3) anställdas förhållningssätt till olika hållbarhetsstrategier. De metodologiska valen förväntas bidra med en fördjupad förståelse för hur hållbarhetsnormer utvecklas och förankras inom organisationer. Det antas då möjligt att identifiera såväl främjande som hindrande faktorer. Nyttogörandet i praktiken består i att ökad kunskap och fördjupad förståelse för normer kan vara värdefullt för organisationer som försöker förändra sin verksamhet. Sådan kunskap underlättar arbetet med att skapa effektiva riktlinjer och policys som stödjer hållbar utveckling. Om organisatoriska strategier inte tar hänsyn till den kontext där hållbarhetsarbetet genomförs blir de inte relevanta för de anställda som utför arbetet. Istället kan strategierna bli missledande och generera gap mellan teori och praktik (Prior, 2016). Ökad kunskap om normer möjliggör istället för organisationer att använda normer som ett verktyg i styrningen av hållbarhetsarbetet (Lee & Hageman, 2016).

Utifrån ett vetenskapligt perspektiv förväntas projektets resultat utgöra ett komplement till tidigare forskning. Utöver vad som tidigare nämnts finns en tendens att inom forskning antingen utgå från ett strategiskt perspektiv eller ett agentperspektiv. Planen i dagsläget är att särskilja projektet genom att integrera dessa perspektiv. I tidigare forskning finns också en

tendens att avgränsa forskningen till specifika hållbarhetsdimensioner (se exempelvis Åhman, 2013). I detta sammanhang särskiljer sig projektet genom att ta utgångspunkt i hållbar utveckling och därmed både inkludera den ekonomiska-, ekologiska- och sociala hållbarhetsdimensionen. Slutligen finns inom tidigare forskning även en tendens att uppehålla sig vid den komplexitet som rör hållbar utveckling samt vid utfall snarare än processen (Baker, 1992; Taormina, 1999; Ashforth, Sluss & Harrison, 2007; Yi & Uen, 2006; McClaren, Adams & Vocino, 2010). Även i detta sammanhang särskiljer sig projektet genom att fokusera på processen och hur normer introduceras, översätts och förankras i praktiken trots den omgivande komplexiteten.

REFERENSER

- Ashforth, B. E., Sluss, D.M., & Harrison, S.H (2007) Socialization in Organizational contexts. *International review of Industrial and Organizational Psychology*. 22, 1-70
- Baker, H. E (1992) Employee Socialization Strategies and the presence of Union representation. *Labor studies journal*. 17, 5-17
- Biermann, F., Kanie, N., & Kim, R. E. (2017). Global Governance by Goal-Setting: The Novel Approach of the UN Sustainable Development Goals. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 2627, 26–31.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*: (3 Uppl.). Liber AB
- Currie, G. & Spyridonidis, D. (2016) Interpretation of multiple institutional logics on the ground: Actors position, their agency and situational constraints in professionalized contexts. *Organizational Studies*. 37, 77-97
- Delamont, S. (2007): Ethnography and participant observation. In C. Seale, G. Gobo, J.F. Gubrium, & D. Silverman. *Qualitative research practice* (pp. 405-426). SAGE Publications Ltd
- Demers, C., & Gond, J. P. (2020). The moral microfoundations of institutional complexity: Sustainability implementation as compromise-making at an oil sands company. *Organization Studies*, 41(4), 563–586.
- Epstein, M. & Buhovac, A. (2014). *Making Sustainability Work*. (2 Ed.). Berrett-Koehler Publishers
- Fenton, P. (2016). *Sustainability Strategy Space -Exploring Influences on Governing for Urban Sustainability in Municipalities*. Retrieved from <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:940450/FULLTEXT01.pdf> den 2019-05-15
- Glesbygdsvverkets årsbok 2008. *Sveriges gles- och landsbygder 2008*. Östersund: Glesbygdsvverket

- Gustafsson, S., Hedström, H., & Vasilev, D. (2018). *Lokal implementering av Agenda 2030 och Globala målen – en kort översikt av regioners och kommuners erfarenheter, möjligheter och utmaningar*. Linköping: IEI Industriell miljöteknik, Linköpings Universitet. Retrieved from <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1253305/FULLTEXT01.pdf>
- Hedenus, F., Persson, M. & Sprei, F. (2018). *Hållbar utveckling – nyanser och tolkningar*. Studentlitteratur AB
- Hallin, A. Olsson, A. & Widström, M. (2019). *Förändringsledning*. Studentlitteratur AB
- Hubbard, G. (2009). Measuring organizational performance: Beyond the triple bottom line. *Business Strategy and the Environment*. 18(3), 177–191
- Häggroth, S. (2018). *Ojämlighetens geografi. Platsens betydelse för människors livsvillkor. LO:s jämlikhetsutredning*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige
- Högberg, L. (2014). *Building Sustainability. Studies on incentives in construction and management of real estate*. Stockholm: Institutionen för Fastigheter och Byggnad, KTH.
- Lee, W., & Hageman, E. (2018). Talk the Talk or Walk the Walk? An Examination of Sustainability Accounting Implementation. *Journal of Business Ethics*. 152 (3), 725-739
- Lind, H., K. Annadotter, F. Björk, L. Högberg och T. af Klintberg (2014) *Sustainable renovation strategy in the Swedish Million Homes Programme: A case study*. SWOPEC Working paper No14/2. Tillgänglig online: http://swopec.hhs.se/kthrec/abs/kthrec2014_002.htm [2015-08-17].
- Martin, G. Currie, G., Weaver, S, Finn, R. & McDonald, R. (2017) Institutional complexity and individual responses: Delineating the boundaries of partial autonomy. *Organization Studies*. 38, 103-127
- McClaren, N., Adams, S. & Vocino, A. (2010). Investigating Socialization, Work-Related Norms, and the Ethical Perceptions of Marketing Practitioners. *Journal of Business Ethics*. 96 (1), 95-115
- McPherson, C. M & Sauder, M. (2013) Logics in action: Managing institutional complexity in drug court. *Administrative Science Quarterly*. 58, 156-196
- Merriman, K. K, Sagnika Sen, A., Felo, J. & Litzky, B E. (2016) Employees and Sustainability: The Role of Incentives." *Journal of Managerial Psychology*. 31 (4), 820-36
- Olsson, F. & Starke, A. (2015). Sätter hyressättningssystemet käppar i hjulen för en hållbar utveckling? i Lind, H. & Norling Mjörnell, K. (Red.). *Social hållbarhet med fokus på bostadsrening: en antologi*. Borås
- Prior, Jason. (2016). The Norms, Rules and Motivational Values Driving Sustainable Remediation of Contaminated Environments: A Study of Implementation. *Science of the Total Environment*. 544, 824-36

Sveriges Allmännyttan (u.å). *Allmännyttans Klimatinitiativ*. <https://www.sverigesallmannytta.se/allmannyttans-klimatinitiativ/>

Salonen, T. (2015). En allmännyttan i tiden? I T. Salonen (Red.) *Nyttan med allmännyttan*. (11-24). Liber AB

Searcy, C. (2012). Corporate sustainability performance measurement systems: A review and research agenda. *Journal of Business Ethics*. 107, 239–253

Taormina, R. J. (1999). Predicting Employee Commitment and Satisfaction: The relative effects of socialization and demographics. *International journal of human resources management*. 10, 1060-1076

Yi, X. & Uen, J.F. (2006). Relationship between organizational socialization and organization identification of professionals: Moderating effects of personal work experience and growth need strength. *The journal of American Academy of Business*. 10, 362-371

Åhman, H. (2013). "Social sustainability – society at the intersection of development and maintenance", *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, 18 (10), 1153-1166.

PROJEKT 6

Kommunala arbetsmarknadsinsatser digitalt: Hur aktiviteter, social interaktion och meningskapande upprätthålls och förstås i en tid av social distansering.

John Karlsson

Lärosäte: Högskolan Väst

Verksamhet: Enheten för arbete och kompetens

Period: 020-03-01 till 2022-03-01

Kontakt: john.karlsson@vastervik.se

Syfte

Studiens centrala tema är meningsfullhet och meningskapande för arbetslösa deltagare i en kommunal arbetsmarknadsinsats. Studien sker på en kommunal arbetsmarknadsenhet riktad mot människor som av olika skäl står långt ifrån arbetsmarknaden eller egen försörjning. Syftet har gått från att förstå meningskapande och värdet av aktiviteterna till att förstå detta sett till verksamhetens tillfälliga omställning digitalt under pandemin, där handledare och anställda fått ställa om till i huvudsak digital interaktion. Med studien vill vi förstå hur deltagarna och anställda hanterar denna omställning i sin väg mot egen försörjning. Utifrån detta vill vi också förstå hur deltagandet påverkats av den sociala distanseringen som kan sägas gå emot verksamhetens utgångspunkt och egen betoning på fysiska interaktioner och gruppaktiviteter. Hur hanteras detta dilemma och vilka specifika utmaningar har dykt upp under rådande pandemi? Och hur förstår deltagarna meningen och meningsfullheten med aktiviteterna? Studien utgår från symbolisk interaktionism som poängterar social interaktion som grunden för hur vi som individer skapar och upprätthåller mening.

Landsbygdsfokus

Som framgår av syftet så står mening, meningsfullhet och arbetsmarknadsinsatser i forskningens centrum. För denna studie kan inte ett landsbygdsfokus sägas stå i centrum. Däremot fångas landsbygdsfokus indirekt upp genom studiens design och det faktum att studien äger rum i en landsbygdskontext. Både deltagare och handledare i verksamheten behöver förhålla sig till exempelvis den lokala arbetsmarknaden. Det kanske samtidigt kan sägas att avvecklingen av statliga aktörer (arbetsförmedlingen) inom arbetsmarknadsinsatser flyttar fokus från statens till kommuners roll. Detta kan ses till en landsbygdskontext där det är mindre kommuner där avvecklingen sker och där kommuner får större ansvar för det arbetsmarknadspolitiska. En viktig fråga för studien är också hur den lokala verksamheten faktiskt når alla. Även

definierat som en landsbygdskommun så är Västervik en kommun med en kärna (staden) och en periferi (omliggande landsbygd). Hur verksamheten är tillgänglig för alla på lika villkor om vi tänker oss pendlingsavstånd och ekonomiska resurser är därmed en relevant fråga.

Bakgrund

I samband med 1990-talets ekonomiska kris och historiskt höga arbetslöshet började flera kommuner bedriva egen lokal arbetsmarknadspolitik. Sverige har en lång tradition av vad som internationellt beskrivs som aktiv välfärdspolitik, vilket innebär att stater aktivt investerar i insatser för att minska arbetslöshet. Motsatsen benämns ofta som en passiv välfärdsstat som betalar ut ersättningar under olika former av restriktioner, men som gör relativt lite aktiva insatser mot arbetslösa (Kananen, 2012; Van Berkel & Valkenburg, 2007). I Sverige syftar vi ofta på aktiveringspolitik. Sammanfattningar över läget i Sverige berättar om att idag bedriver nästan alla former av kommuner någon form av aktiv arbetsmarknadspolitik. En vanlig uppdelning är att Arbetsförmedlingen inriktar sig på personer som bedöms stå nära arbetsmarknaden, medan kommuner inriktar sig på de som uppfattas stå längst från arbetsmarknaden, och som ofta är i behov av kommunal försörjning. Uppskattningsvis spenderar kommuner idag runt 4 miljarder på olika typer av insatser. Ungefär 100 000 berörs av dessa insatser och över 4000 är sysselsatta inom kommuners verksamheter, som ofta går under namnet arbetsmarknadsenhet. Samma översikter är samtidigt överens om att vi vet väldigt lite om vad kommuner gör och vad effekterna är. Men den kommunala politiken och insatserna ges också potentialen att bryta det utanförskap som långtidsarbetslöshet och beroende av bidrag kan innebära (Panican & Ulmestig, 2017; Thorén, 2012).

Vad kommuner gör har utgjort en central fråga för denna studie. Och hur vi väljer att studera kommuners verksamheter kommer kunna ge oss olika svar. Som exempel hade frågan vad kommuner gör kunna hittas i enheters specifika arbetsmetoder, eller om verksamheterna fokuserar på olika former av praktiker och arbetsträning. Eller om fokus inriktar sig på personutveckling med fokus på utbildningar. Vad som också gjorts tidigare är att intervjua anställda som arbetar i eller driver verksamheterna. Vad dessa studier kan ge är en föreställning om vad verksamheterna gör och hur anställda ser på sin verksamhet och vilka meningar de tillskriver sina tillvägagångssätt. Det vi inte får är att se vad verksamheterna innebär i praktiken och vad som sker i interaktioner, och hur mottagarna för insatserna upplever dem. Gemensamt för insatser oavsett om de sker i kommunal verksamhet eller statlig, är att det förekommer en social interaktion mellan anställda och deltagare. Och det är genom att studera interaktionerna som vi kan förstå vad som sker i en insats och hur meningen och värdet av dem kan förstås.

Metod

Urval: I nuläget finns ungefär 20 personer inskrivna i verksamheten med en personalstyrka på fem personer. Dock så deltar alla i verksamhetens aktiviteter i olika omfattning beroende

på om de arbetstränar eller gör en praktik. Många gör enbart praktik, vilket innebär att det är oklart om alla inskrivna kan bli representerade i studien.

Studien är designad som en etnografisk fältstudie med symbolisk interaktionism som teoretisk utgångspunkt. Framförallt Erving Goffmans dramaturgiska ansats (Goffman, 2007), men även inspiration från Björn Eriksson (Eriksson, 2007). Metoden är en deltagande observation (Fangen, 2005). Tanken är att delta och vara med i alla aktiviteter för att kunna studera det som händer i aktiviteterna, och att kunna följa deltagarna och de anställda över tid. Kombinerat med anteckningar från observationerna är det också tänkt att i ett senare skede intervjua deltagare om sitt deltagande för att få en djupare förståelse.

Viktigt att poängtera är att detta från början var en studie tänkt att studera interaktionen utifrån den ordinarie verksamheten, där ett starkt fokus ligger på social interaktion och en mötesplats för både formella och informella sammanhang mellan anställda och deltagare. Vad som nu är fallet är att verksamheten under COVID-19 har fått stänga sin ordinarie lokal och alla möten med deltagarna antingen sker utomhus med social distansering eller digitalt i grupp eller individuella samtal. Detta har i skrivande stund gjort att tillgången till informella platser och möten i nuläget inte finns, samt att kunna följa deltagare med ut på praktiker och arbetsplatser är ytterst begränsad. Observationerna kommer därmed bestå i följande:

1. Gruppsamtal med olika teman som sker två gånger i veckan med deltagarna fördelade på två grupper. Mötena sker i Starleaf med fördelen att de kan spelas in.
2. Individuella samtal via Starleaf med handläggare och deltagare, där den individuella målplanen går igenom.
3. Personalmöten via Starleaf.
4. Intervjuer med deltagare via Starleaf.
5. Material som verksamheten arbetar med och som är en del av processen.
6. Utomhusaktiviteter kopplade till friskvård, som gemensamma promenader och yoga.

Beroende på hur situationen ser ut kan det bli möjligt att få tillgång till möten med andra aktörer (försörjningsstöd, praktikplatser, arbetsplatsbesök), men dessa är i nuläget inte genomförbara på grund av COVID-19.

En utmaning som framkommit är dels att få tillgång till alla som är inskrivna i samma omfattning och att studien inte präglas av ett fåtal. I skrivande stund förs en dialog om hur jag kan komma i kontakt med dessa deltagare. En annan är att jag i min roll hade som mål att lära känna deltagarna och bygga ett förtroende med dem. Detta är betydligt svårare sett till att all vår interaktion sker digitalt eller under sociala restriktioner när vi träffas i utomhusmiljö. Att inte få tillgång till de informella mötena, att kunna sitta ner med deltagare över en kaffe på verksamheten eller i rökrutan, innebär också en förlust i empiriinsamlingen. En ytterligare utmaning ligger i att analysera datan sett till att det är ett brett material att arbeta med. I vissa

fall har jag inspelade möten, i vissa enbart anteckningar eller noter från vad individer säger. Det ligger en utmaning i att rangordna dessa data vid tiden för analys.

Förväntade resultat

Den typ av resultat som förväntas är en djupare förståelse för hur arbetsmarknadsinsatser upplevs och hanteras av deltagare och anställda under en pandemi där den vanliga sociala interaktionen, vilken är grunden för verksamheten, satts ur spel. Genom att fördjupa oss och få kunskap från de inblandade själva kan vi bättre förstå värdet av social interaktion och den roll den utgör i individers väg till egen försörjning. Möjligtvis finns det andra värden som framkommer av att verksamheten befinner sig i en period av undantag, där hela verksamheten inte kan anpassa sin verksamhet som den vill, utan istället behöver förhålla sig till rådande restriktioner.

Referenser

Eriksson, B., (2007). *Social interaktion: Flöden – positioner – värden*. Malmö: Liber.

Fangen, K., (2005). *Deltagande observation*. Stockholm: Liber.

Goffman, E., (2007). *Jaget och Maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. Smedjebacken: Norstedts Akademiska Förlag.

Kananen, J., (2012). *Nordic paths from welfare to workfare: Danish, Swedish and Finnish labour market reforms in comparison*. *Local Economy*, 27(5–6) 558–576. DOI: 10.1177/0269094212445351

Panican, A. och Ulmestig, R. (2017), *Lokal arbetsmarknadspolitik - vem gör vad, hur och för vem?* (Rapportserie i socialt arbete; Nr. 36), Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet, Växjö.

Thorén, K. H., (2012), *Kommunal arbetsmarknadspolitik - en kunskapsöversikt över åtgärder för arbetslösa socialbidragstagare*, i *Arbetsmarknadspolitik i kommunerna*. Riksdagen 2011/12:RFR15), Arbetsmarknadsutskottet, Stockholm.

Van Berkel, R. & Valkenburg, B. (2007) *Making it personal. Individualising Activation Services in the EU*. Bristol: Policy Press.

PROJEKT 7

Domesticering av e-hälsa i primärvårdsmiljö

Thomas Sjöström

Lärosäte: Högskolan Väst

Verksamhet: Primärvården, Region Kalmar

Period: 2020-03-15 till 2022-05-15

Kontakt: thomas.sjostrom@vastervik.se

Syfte

Studien syftar till att bidra med kunskap om hur e-hälsotjänster domesticeras – kommer till användning och får mening och betydelse – i primärvårdsmiljö, som ett gemensamt kommunikativt lärande och meningsskapande mellan flera vårdprofessioner och äldre vårdtagare boende på landsbygd, en grupp som tillskrivits särskild vikt när e-hälsotjänster lanseras.

Frågeställningar

- Hur kan vårdprofessionernas lärande och användning av e-hälsotjänster förstås ur ett domesticeringsperspektiv?
- Hur tas äldres erfarenheter tillvara när tjänsterna domesticeras och hur upplever den äldre vårdtagaren en alltmer digital primärvårdsmiljö?

Landsbygdsfokus

Med begreppet ”hälsa” menas fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. E-hälsa är att använda digitala verktyg för att uppnå och bibehålla hälsa. Genom e-hälsa kan hälso- och sjukvården bedrivas genom digital distanskontakt, det vill säga, ske genom digital kommunikation där patienten och hälso- och sjukvårdspersonalen är rumsligt åtskilda. E-hälsa har ibland framställts som platsoberoende. Enligt ett sådant synsätt kan dagens geografiska gränser och fysiska rum för vård bli mindre relevanta i framtiden (Petersson, 2014).

Denna rumsliga förskjutning, och de positiva konnotationerna därav, har ofta diskuterats i relation till landsbygden där avståndet till vården i regel är längre än i städerna. E-hälsans platsoberoende aspekt har identifierats ha särskild betydelse och särskild potential i lands- och glesbygdsmiljö. Aktuella diskussioner kan till exempel röra e-hälsans relation till den sociala hållbarheten – att tillgången till vård inte ska behöva vara en faktor vid val av bostadsort, stad eller land. Om vårdens tillgänglighet ökar, kan också invånarnas självständighet, delaktighet och inflytande visavi vården förväntas öka. Samtidigt som relevansen för landsbygden

identifierats, saknas det forskning och djupare kunskap om e-hälsa och landsbygd (Lindberg & Carlsson, 2018).

Detta projekt bedrivs i primärvårdsmiljö i norra Region Kalmar. Datainsamlingen genomförs på två hälsocentraler med landsbygden som upptagningsområde. Givet dessa premisser kan studien belysa landsbygdens förutsättningar när digitala vårdtjänster, e-hälsa, implementeras. Det gäller dels vårdprofessionernas användning av digitala vårdtjänster, dels användningen av digitala vårdtjänster hos äldre vårdtagare, en stor och i andel ökande demografisk grupp på landsbygden.

Bakgrund

Samtidigt som e-hälsa är ett aktivt forskningsfält är kunskapen kring e-hälsa fortfarande fragmentarisk. Mer forskning har förespråkats på samtliga områden, på individnivå, organisatorisk nivå och systemnivå (se exv Trolle Lagerros et al., 2019; Bruhn, 2014). Dessa uppmaningar till ytterligare forskning kan ses mot bakgrund av att även om skiftet till digitala verktyg och arbetssätt går snabbt är hälso- och sjukvården kanske bara i början av utvecklingen. Varje år genomförs 15 miljoner besök till den svenska primärvården. 2019 motsvarade antalet digitala konsultationer cirka två procent av det totala antalet primärvårdsbesök (Ekman et al., 2019). De data som finns tillgängliga när detta skrivs, kan alltså tyda på att det verkliga genomslaget för e-hälsa inte skett än. Ur det perspektivet blir det än viktigare och relevant för forskningen att bidra med djupare och mer mångfacetterad kunskap som belyser fler aspekter av e-hälsa.

Emedan det finns kunskap om hur e-hälsa används, ofta analyserat utifrån specifika faktorer som ålder, diagnos och bostadsort (se exv Ekman et al., 2019; Schreiweis et al., 2019; Lindberg & Carlsson 2018), saknas det insikt om vad användningen faktiskt betyder och vilken mening användaren tillskriver denna användning (Sandberg 2019). Därtill har relativt få studier genomförts där vårdprofessionerna har fått stå i fokus, detta samtidigt som professionen identifierats som en kritisk faktor när nya e-hälsotjänster introduceras (Kontilla et al., 2018). För att nå en mer holistisk bild av e-hälsa har tvärvetenskapliga perspektiv på e-hälsa efterlysts (exv Erlingsdóttir et al., 2016; Iacobaues et al., 2019; Sandberg, 2019; Lindberg & Carlsson, 2018; Trolle Lagerros et al., 2019). Erlingsdóttir et al. (2016) ser ett behov av att nå djupare förståelse kring e-hälsa med hjälp av kommunikationsvetenskapliga perspektiv, såsom relationen mellan kommunikation, e-hälsa och beteendeförändringar. Iacobaues (et al., 2019) efterlyser studier som belyser hur aktörer med kommunikationens hjälp kan motivera användarna och öka medvetenheten om e-hälsa.

Professionerna i hälso- och sjukvården är ofta högspecialiserade, samtidigt som digitaliseringen innebär att yrkesrollerna genomgår snabba förändringar. Detta ställer krav på ett kontinuerligt lärande (Vallo Hult et al., 2019). Genom att låna perspektiv från medie- och kommunikationsvetenskapen (MKV) ämnar den kommande licentiatuppsatsen belysa e-hälsa ur

ett domesticeringsperspektiv och därigenom utöka kunskapen om hur detta lärande sker inom vårdprofessionerna när e-hälsa introduceras, samt den betydelse som användarna, vårdprofession och äldre vårdtagare, tillskriver e-hälsa.

Frågeställningarna kan ses i ljuset av att den svenska regeringens vision om digitaliseringens plats i den svenska vården är högt ställda. E-hälsa ska ge delaktighet, inflytande och tillgänglighet och en effektiv vård (Regeringskansliet och SKL, 2016). Forskningen har dock inte belyst huruvida det också är denna bild av e-hälsa som framträder när teknikens användare tillfrågas (Sandberg 2019).

Metod

Urvalet följer av studiens grundförutsättningar; att den ska vara relevant ur ett landsbygds-perspektiv, och genomförs i norra regiondelen. Under våren 2020 informerades samtliga hälsocentraler i den norra regiondelen om möjligheten att delta i studiedeltagande, varav två hälsocentraler tackade ja.

Uppsatsens syfte och forskningsfrågor undersöker studiedeltagarnas perspektiv och tankar kring e-hälsa. För att nå denna förståelse har en utforskande och tolkande ansats med kvalitativa data, införskaffade i intervjuform, valts. Eventuellt kan detta komma att kompletteras med observationer. Denna oprecisa beskrivning härrör från rådande COVID19-pandemi, där tillgången till hälsocentralerna kan komma att begränsas. I nuläget genomförs samtliga intervjuer via Skype.

Det insamlade materialet analyseras med stöd av Constructive grounded theory (Charmaz 2014). Givet valet av analysmetod analyseras intervjuerna löpande, där analysen informerar den semistrukturerade intervjuguiden. Med andra ord påverkar deltagarnas svar de frågor som ställs. Intervjupersoner har inledningsvis tillfrågats via snowballing (Allen, 2017), där intervjuerna ger uppslag till nya intervjupersoner.

Etikansökan för studiens andra del, där äldre vårdtagare intervjuas, är under behandling.

Förväntade resultat

Projektet kommer att resultera i kunskap om användningen av e-hälsoverktyg på landsbygden, dels bland vårdprofessioner i primärvården, dels bland äldre vårdtagare. Sådan kunskap har efterfrågats såväl av vetenskapen som hälso- och sjukvården. Implementeringen av digitala verktyg i vården har visat sig notoriskt svår (Creswell & Sheikh, 2012), samtidigt som kunskapen kring e-hälsa fortfarande är fragmentariskt. Studien inkluderar äldre på landsbygden, en grupp som ofta framställs som särskilt skör, men som också identifierats som en grupp som kan dra fördel av e-hälsotjänster. Studien bidrar till kunskapen om hur denna grupp använder, förstår och ger mening till e-hälsa.

Referenser

- Allen, M. (2017), *Snowball Subject recruitment*. The Sage encyclopedia of Communication Research Methods. DOI: <https://dx.doi.org/10.4135/9781483381411.n569>
- Bruhn, Å. (2014), *Äldre personer och e-hälsa. En kunskapssammanställning*. Landstinget Dalarna.
- Charmaz, K. (2006), *Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis*. Sage Publications. London.
- Cresswell, K., & Sheikh, A. (2012), Organizational issues in the implementation and adoption of health information technology innovations: An interpretative review. *International journal of medical informatics* 82 (2013) e73-e86
- Ekman, B., Thulesius, H., Wilkens, J., Lindgren, A., Cronberg, O., & Arvidsson, E. (2019), Utilization of digital primary health care in Sweden: Descriptive analysis of claims data on demographics, socioeconomic and diagnoses. *International journal of medical informatics*, 127
- Erlingsdóttir, G., & Sandberg, H. (red.) (2016). *eHealth Opportunities and Challenges - A White Paper*. Lunds universitet
- Iacobaeus, H., Francisco, M., Nordqvist, C. Sefyrin, J. Skill, K., & Wihlborg, E. (2019). *Digitalt utanförskap - en forskningsöversikt*. DINO Working papers 2019:3. Linköpings universitet.
- Lindberg, J., & Carlsson, E. (2018). Digitala vårdlandskap – kritiska reflektioner om e-hälsa i glesbygden. *Socialmedicinsk tidskrift nr 1* 2018.
- Petersson, J. (2014). *Geographies of e-health. Studies of Healthcare at a Distance*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.
- Regeringskansliet och SKL (2016). *Vision e-hälsa 2025*. Stockholm.
- Sandberg, H. (2019). Att tämja det digitala. I Erlingsdóttir, G. & Jonnegård, K. (red) *På tal om e-hälsa*. Studentlitteratur. Lund
- Schreiweis, B., Pobiruchin M., Strotbaum V., Suleder J., Wiesner M., & Bergh B. (2019). Barriers and facilitators to the implementation of eHealth services: Systematic Literature Analysis. *Journal of medical Internet research*, vol 21. Iss. 11
- Trolle Lagerros, Y., Söderberg, D., Dannapfel, P., Taloyan, M., Bergman Farrokhnia, N., Amer-Wählin, I., Hvitfeldt Forsberg, H., & Häggglund, M. (2019). *Effekter av införandet av digitala vårdmöten*. Delrapport av forskningsuppdrag från Region Stockholm
- Vallo Hult, H., Hansson, A., Svensson, L. & Gellerstedt, M. (2019). Flipped healthcare for better or worse. *Health informatics journal*, Vol. 25(3) 587–597. DOI: 10.1177/1460458219833099

PROJEKT 8

Vem är ensam? Hur konstrueras äldres ensamhet på landsbygden i socialtjänstens tal, text och handling

Michaela Ericsson

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Verksamhet: Socialtjänst

Period: 2020-09-01 till 2024-08-31

Kontakt: michaela.ericsson@vastervik.se

Syfte

Utgångspunkten för den här studien är att det finns ett behov av mer kunskap om och i vilken mån, och på vilket sätt landsbygden som plats kan ha betydelse för hur biståndshandläggare identifierar, konstruerar och hanterar äldres ensamhet. Studien jag planerar att genomföra kommer å ena sidan att handla om biståndshandläggare inom socialtjänsten och deras hinder och möjligheter när det kommer till att bedöma individuella behov, och å andra sidan om äldre personer, landsbygd och ensamhet. Dessa utgångspunkter vävs samman i studiens syfte som just nu formuleras så här: Studien syftar till att synliggöra och problematisera hur äldres ensamhet på landsbygden identifieras, konstrueras och hanteras i socialtjänstens tal, text och handling. Som en del av detta ingår att utveckla fördjupad teoretisk kunskap om platsens betydelse för hur socialtjänsten bedömer och hanterar äldres ensamhet i allmänhet, samt om de specifika villkor som möter det sociala arbetets insatser i landsbygdskommuner i synnerhet.

Landsbygdsfokus

Landsbygden kommer i denna studie vara central för insamlandet av empiri, men även vara den kontext som problematiseras studien igenom. Samhällsförändringar så som urbanisering och demografiska förändringar påverkar hur vi ser på landsbygden som plats, en plats som år 2040 beräknas rymma ca 14 procent av Sveriges befolkning (SOU 2015:101). Antalet äldre blir fler i vårt samhälle och Sveriges 290 kommuner står inför stora utmaningar, dels i och med att antalet äldre succesivt ökar i samhället, dels utifrån att ”äldre” är en heterogen grupp med ett brett spann av olika individer där några har komplexa livssituationer och omfattande vårdbehov medan andra är friska och aktiva (Olsson mfl. 2018). I kommuner med en stillastående eller minskande befolkning handlar det kommunala arbetet till stor del om att kunna klara finansieringen av basala välfärdsfunktioner, inte minst äldreomsorg (Elmqvist, Abrahamsson, Cedersund, 2016).

Bakgrund

Individuella behov, ensamhetens komplexitet och platsens förutsättningar ställer krav på kommunens socialtjänst som är den samhällsfunktion som har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § socialtjänstlagen 2001:453). Den profession vars uppgift är att bedöma vilka behov äldre på landsbygden har utifrån upplevd ensamhet är biståndshandläggarna, de ska grunda sina bedömningar utifrån olika lagrum, riktlinjer och rutiner. Socialtjänsten ska dessutom inrikta omsorgen på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, denna värdegrund ska vara ledande för allt arbete kring gruppen äldre människor (5 kap. 4 § socialtjänstlagen 2001:453).

När socialtjänstlagen tillkom markerades ett budskap från lagstiftaren, nämligen att enskilda kommuner är bäst lämpade att utforma olika typer av insatser utifrån lokalkännedom och lokala förutsättningar. Kommunallagen säger att kommuner ska ”behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat”, detta gör att kommuner ofta har lokala riktlinjer vars syfte både handlar om att ge handläggarna vägledning till en rättvis bedömning men också ett sätt för nämnden att kontrollera kommunens kostnader. Sedan 2016 arbetar flera kommuners socialtjänst med Individens behov i centrum (IBIC), ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt för biståndshandläggarna som ska utgå från individens behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i det dagliga livet.

I praktiken betyder det att äldres ensamhet kan bedömas och konstrueras olika beroende på var vi befinner oss i Sverige. Äldres möjligheter till att leva ett värdigt liv och känna välbefinnande kan alltså variera mellan olika platser. Det är angeläget att få mer kunskap inom området landsbygd i relation till hur konstruktionen av ensamhet görs, eftersom vi vet väldigt lite om hur handläggare bedömer, tolkar och konstruerar ensamhet. Den grundläggande frågan är således om platsens betydelse innebär skillnader i ojämlika levnadsvillkor för äldre människor.

Metod

I och med att denna studie ska söka kunskap om hur fenomenen ensamhet och landsbygd konstrueras och beskrivs inom socialtjänstens praktik är det lämpligt att använda kvalitativa metoder som når olika analytiska nivåer. Kvalitativ tradition ger rika flerdimensionella beskrivningar (Sohlberg & Sohlberg, 2019), vilket är nödvändigt i denna studie eftersom den ämnar förstå och hitta mönster i professioners sätt att hantera och värdera en viss miljö/kontext (Bryman, 2018). För att svara upp mot studiens syfte har jag landat i att genomföra en förstudie som fokuserar på policydokument och sedan två delstudier just för att kunna nå och problematisera på olika analytiska nivåer genom insamlandet av empiri från olika kontexter.

Förstudie

Förstudien handlar om att undersöka om och i vilken mån begreppen ensamhet och landsbygd nämns och synliggörs i de styrande lagar och dokument som biståndshandläggare har

att förhålla sig till, agera och handla utifrån. Avsikten är således att få kunskaper om eller hur dessa framträder i insatser, lagtexter och riktlinjer, både på nationell, regional och kommunal nivå. En fördel med att tolka officiella dokument, som exempelvis är upprättade av statliga myndigheter, är att de lämnar ifrån sig mycket information (Bryman, 2018). Textmaterialet kommer att inhämtas från webbplatser, exempelvis Socialstyrelsen, Riksdagen och Folkhälsomyndigheten (fler kan komma att identifieras). Även regionala och lokala riktlinjer och vägledningar kommer i första hand att inhämtas från webbplatser. De kommuner vars riktlinjer kommer ingå i förstudien är tre kommuner som enligt SKR's (Sveriges kommuner och regioner) klassificeras som en landsbygdskommun under beteckning C, vilket motsvarar; Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner (SKR, 2016).

Delstudie 1

Delstudie ett är en kvalitativ aktstudie som handlar om att synliggöra och problematisera om och i vilken mån ensamhet och landsbygd nämns/ges betydelse i de texter som biståndshandläggarna producerar om äldre. Avsikten med detta är att få fördjupad teoretisk kunskap huruvida det går att utröna en (o)rättvisa i tillgången på insatser mot ensamhet från akter och handläggares berättelser, och hur den i så fall ser ut. Avsikten är också att få kunskap om hur insatser mot ensamhet beskrivs och motiveras av handläggare i beslutsmotiveringar/bedömningar. De texter som kommer att behandlas är texter som finns i sociala akter, det vill säga utredningar (inklusive bedömningar), beslut och beslutsmotiveringar samt journalanteckningar. Sociala akter utgör en avspiegling av en social vård/omsorg och måste därför förstås i sitt historiska och organisatoriska sammanhang (Lundström, 2008), vilket bland annat kan betyda att journalanteckningar är skriva som en slags dagbok för att visa att handläggaren har gjort det som den förväntas göra eller att graden av ordentlighet eller likhet kommer att variera mellan olika handläggare, texterna/dokumenterna är heller inte framtagna för ändamålet forskning. Dokumenten finns i personakter som råder under sekretess och är därför inte offentliga, ansökan till etikprövningsmyndigheten måste därför göras. Personakterna kommer att inhämtas från samma tre kommuner som i delstudie 1, det vill säga landsbygdskommuner. Akterna kommer sedan att användas som en sekundärkälla till att svara på ett antal frågor som kommer att tas fram i form av enkät/frågebatteri.

Delstudie 2

Delstudie 2 är en kvalitativ vinjettstudie och handlar om att undersöka hur handläggare pratar om, formulerar och för vidare information om ensamhet och landsbygd. Vinjettstudier lämpar sig som metod när det kommer till att kartlägga bestämda typer av värderingar och handlingsval. Vinjettstudier kan även identifiera vilka faktorer som utgör väsentliga utfall av exempelvis professionella bedömningar (Egelund, 2008). Avsikten med detta metodval är att synliggöra och problematisera vilka möjligheter och utmaningar som finns inom det sociala arbetets hantering av äldres ensamhet i landsbygdsmiljö. En gemensam referens eller grundförutsättning för urvalet av deltagarna är att samtliga biståndshandläggare ska arbeta i en av de tre landsbygdskommunerna som varit urval för delstudie 1. Underlaget till vinjetterna är

utredningar, dessa kommer att väljas ut med hjälp av enhetschef/samordnare. Kriteriet kommer vara att de ska innehålla ensamhet- och/eller landsbygdsperspektiv och att utredningen varit föremål för kollegial diskussion. Dessa texter avidentifieras och skickas sedan till mig. När handläggarna har läst vinjetterna ska de resonera med varandra. Resonemangen kan liknas vid fokusgruppsintervjuer där jag som forskare observerar och ställer följdfrågor.

Förväntade resultat

Förhoppningen är att projektet kommer att resultera i kunskap om och i vilken mån, och på vilket sätt landsbygden som plats har eller inte har betydelse för hur biståndshandläggare identifierar, konstruerar och hanterar äldres ensamhet.

Referenser

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskaplig metod*. Liber.

Egelund, T. (2008). Vinjettstudier. I: Meeuwisse, A, Swärd, H, Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K (red) 2008. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur. Sidor 136-153.

Elmqvist, A, Abrahamsson, M & Cedersund, E. (2016). *Omsorgen om landsbygdens äldsta. Kommuner och civilsamhälle i fokus*. (2016:5). LiU-Tryck.

Lundström, L. (2008). Aktforskning. I: Meeuwisse, A, Swärd, H, Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K (red) 2008. *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur. Sidor 120-135.

Olsson, C. (2018). *Existentiell ensamhet bland äldre personer – volontärers uppfattningar*. Hämtad 10 april 2020 från, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1281809/FULLTEXT01.pdf>

SFS 2001:453. Socialtjänstlag.

SKR (2016). Kommungruppsindelning 2017. <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7585-455-7.pdf?issuusl=ignore>

Sohlberg, P & Sohlberg, B-M (2019). *Kunskapens former - Vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*. Liber, Kina.

SOU 2015:101. *Demografins regionala utmaningar*: Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2015

REFLEKTIONER OCH FRAMÅTBlickAR

Det första årets lärdomar

Under det första året som gått har mycket hunnit ske. Inte minst har licentianderna kommit väldigt långt i sina utbildningar och i sina projekt. Detta har också inneburit att Campus Västervik har kunna påbörja ett antal seminarier (se mer om seminarier nedan) i syfte att sprida forskningen och licentiandernas kunskande ytterligare. Det har varit ett stort intresse och seminarier har haft många anmälningar. Samtliga föreläsningar har genomförts digitalt och varit kostnadsfria. Föreläsningarna har hittills främst vänt sig till offentliga sektorn med fokus på barn och unga. Vidare, finns det information på Campus Västerviks hemsida och med hjälp av Campus Västerviks kommunikatör har kortare reportage om licentiandernas projekt spridits i sociala medier. Det har efterfrågats olika forum för förmedling av resultaten. Det har även funnits planer på soppluncher, men detta har inte varit möjligt under rådande pandemi.

Spridning och nyttiggörande är viktigt inte minst för regionen, dess verksamheter och medborgare, vilka ska dra nytta av att licentiander har anställts på Campus Västervik. Licentiandmiljöns existens möjliggör också nyttiggörande av andra akademikers kunskap. Till exempel har handledare på olika lärosäten tillfört sin expertis inom olika områden, både till enskilda licentiander men också till gruppen licentiander genom att seminarier inom olika områden har arrangerats.

Något som utmärkt det senaste året har varit den rådande pandemin. Under samma månader som licentianderna anställdes, våren 2021, stängde samhället ner och licentianderna tillsammans med alla andra, skickades hem för att under mer än ett år arbeta mer eller mindre hemifrån. Ungefär hälften av licentianderna kommer när deras licentiandanställning är slut, ha arbetat 2/3 hemifrån. Detta har naturligtvis inneburit flera utmaningar, inte minst med att skapa en gruppstillhörighet och en kollegialitet bland licentianderna. För flertalet av licentianderna har även datainsamlingen behövt att justeras och anpassats efter kravet på fysisk distansering. Detta har bland annat inneburit att intervjuer och observationer har genomförts digitalt. Att observationer har varit möjliga att genomföra digitalt har att göra med att flera verksamheter har lagt om sina aktiviteter och möten till att vara digitala, istället för fysiska, vilket möjliggjort licentiandens deltagande. För att hantera dessa utmaningar har Campus Västervik arbetat med:

- regelbundna träffar i grupp
- seminarier
- en-till-en samtal varje/varannan vecka
- kommunikation kring hur situationen kan hanteras

- möjlighet för de som vill att arbeta på kontoret i perioder
- konferenser i licentiandmiljön via länk

Det har också funnits fördelar med att mycket verksamhet, speciellt inom akademien, har lagts om till att vara digitala. Bland annat har det varit möjligt för licentianderna att delta på många föreläsningar, seminarier, disputationer och konferenser som annars skulle inneburit mycket resande.

Att licentianderna redan från början har arbetat mycket hemifrån har inneburit att de haft mindre kontakt med andra medarbetare på Campus Västervik, än om de varit på Campus Västervik. Licentianderna utgör en ny profession på Campus Västervik vilket har inneburit att det för andra på campus kan vara svårt att skapa sig en uppfattning om vad en licentiand gör. Licentianderna deltar vid samma arbetsplatsmöten som andra anställda och vid dessa tillfällen ges möjlighet till interaktion. Under det året som gått har även två av licentianderna varit engagerade som stöd i den undervisning som sker på Campus Västervik. Detta innebär att de på en del av sin tjänst har arbetet som högskoleadjunkter, vilket också gjort att deras licentiandtjänster förskjutits med motsvarande tid. Att vara engagerade i undervisning gör att licentianderna kommer i kontakt med fler av medarbetarna, men även studenterna, på Campus Västervik.

Vad väntar det andra året?

Det finns många tankar inför framtiden och hur licentiandmiljön kan tänkas utvecklas. I nuläget (våren 2021) diskuteras bland annat hur licentianderna ännu tydligare kan bli en integrerad del av Campus Västerviks verksamhet, hur nyttiggörande kan intensifieras och inte minst hur licentiandernas fortsatta forskningsverksamhet ska kunna möjliggöras.

Forskningsanknuten utbildning

Under nästa år planeras för en så kallad akademisk support som innebär att licentiandernas kunskaper om akademien och akademiskt skrivande kan nyttjas av studenterna spontant (on demand). Licentiandmiljön innebär en möjlighet för ett akademiskt inriktat stöd för Campus Västerviks studenter. Hur det kan fungera i praktiken är inte så komplicerat sett till struktur. Genom att licentianderna finns på plats ett par gånger i veckan på en ”dropp-in-tid” på en speciell plats (fysiskt eller online) kan studenterna titta förbi och ställa frågor relaterade till akademien, skrivande, referenshantering, mm. Licentianderna och studenterna på våra utbildningar kommer då att träffas på en kontinuerlig basis. En grundtanke är att denna form av akademisk support sker på frivillig basis och som ett komplement till undervisning. En akademisk support ger med andra ord licentianderna övning i att stötta studenter, samt att studenterna i bästa fall blir intresserade och motiverade till studier på avancerad nivå eller forskarutbildningsnivå.

Seminarie serier och halvdagskonferens

För att sprida kunskapen som licentianderna besitter kommer två seminarier serier och en halvdagskonferens att arrangeras. Den första seminarier serien, *Barns och ungas rättigheter och perspektiv*, har påbörjats under våren 2021 och kommer löpa en bit in på hösten. Genom en digital seminarier serie i sex delar förmedlas fördjupad förståelse av hur barnkonventionen påverkar arbetet med barns rättigheter samt vilken forskning som bedrivs lokalt. Forskaren Jonathan Josefsson från Linköpings universitet inledde seminarier serien och därefter tar fyra av licentianderna vid och berättar om sina relaterade forskningsprojekt. Sista tillfället kommer vara en workshop med de deltagare som deltagit i ett eller flera av de tidigare tillfällena. Ytterligare en seminarier serie med fokus på *Äldre och ensamma på landsbygden* kommer att arrangeras med start hösten 2021. Även här inleds serien med en etablerad forskare, Clary Krekula från Linneuniversitetet, och därefter följer tre av licentianderna, samt att serien avslutas med en workshop med de deltagare som deltagit i ett eller flera av de tidigare tillfällena. Under hösten kommer även en halvdagskonferens med fokus på *Arbetsplatsmarknadsåtgärder* att arrangeras och vid detta tillfälle är den inledande talaren, Rickard Ulmestig, samt en licentiand från Västervik och en doktorand från Högskolan Väst som presenteras. Även representanter från arbetsmarknadsenheten kommer att presentera och berätta om delar av sin verksamhet.

Vi kommer att bjuda in brett bland de professioner som har intresse för områdena som presenteras. Samtliga aktiviteter är kostnadsfria och målet är att forskning ska nå ut till praktiker för att göra direkt skillnad i deras verksamheter.

Möjliggörande av förlängning av tjänster

När licentianderna anställdes var planen att alla utom en skulle ha en studietakt på mellan 80% - 100%, vilket medförde att flertalet skulle vara klara under 2022. Under året som gått har licentiandernas sluttid för utbildningen förändrats beroende av föräldraledigheter och nya planeringar. Som det ser ut just nu, men vilket kan komma att förändras igen, så kommer utbildningarna (och anställningarna som licentiander på Campus Västervik) att avslutas;

- för fyra av licentianderna under första halvåret 2022
- för tre av licentianderna under första halvåret 2023
- för en av licentianderna under andra halvåret 2024

En licentiandutbildning innebär i praktiken att licentianderna har kommit in på en fyra år lång forskarutbildning, men att de avslutar med en licentiandavhandling efter halva tiden, 2 år. Om de fortsätter i ytterligare 2 år, kommer de att avsluta med en doktorsavhandling och kommer då vara filosofie doktor inom sina respektive ämne. En fullständig utbildning ger en fördjupad, alternativt breddad kunskap, inom samma område som licentianden har genomfört sitt licentiandprojekt. Ytterligare en vinst är att deras kompetens utökas. En licentiandavhandling

möjliggör dock snabbare återkoppling till praktiken, vilket betyder att det är av stor vikt att licentiandavhandlingen avslutas och rapporteras före fortsatta forskarstudier påbörjas. Såväl kunskaps- som kompetensfördjupningen gynnar regionen och dess medborgare. Ytterligare en vinst är att CiS2030s mål att tillgängliggöra forskning i norra Kalmar län genom samverkan med universitet och högskolor, samt att möta upp de kompetens- och kunskapsbehov som finns i regionen och att bygga trovärdighet och legitimera verksamheten ur ett akademiskt perspektiv, skulle fortgå under en utökad period och etableras inför framtiden.

Det finns i nuläget ingen planerad budget för att fortsätta licentiandernas anställningar ytterligare två år. I vissa fall finns möjlighet att fortsätta finansieringssamarbete med verksamheter utanför akademin, samt med de lärosäten där licentianderna är inskriva. Ytterligare en möjlighet är att licentianderna söker lediga doktorandanställningar på högskolor/universitet. Detta innebär dock att de kommer att ha sin anställning någon annanstans och inte längre vara kopplade till Campus Västervik och i värsta fall inte vara kvar i regionen.

Oavsett fortsatta forskarstudier har licentiandernas projekt bidragit till måluppfyllelse för CiS2030, till ökad kompetens och kunskap i regionen, samt till ytterligare samarbeten och projekt.

REFERENSLISTA

Referenserna som är använda vid beskrivning av varje licentiandprojekt finns redovisade under dessa avsnitt.

Andersson, K., Pernemalm, P., Häggqvist, H., Persson, N. (2016). *Omvärldsanalys för Västerviks kommun. Västervik mot 2030*. Kairos Future.

Elmqvist, A. (2014). *Landsbygdsforskning i Sverige med exempel från övriga Norden: En kunskapsöversikt*. En skrift från forskningsprojektet Omsorg om landsbygdens äldsta, NISAL.

Gråsjö, U.(2020). Effekter av högre utbildning på regional : WP4 delrapport inom K3-projektet "Nya Vägar". Hämtad 210525: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-15000>

Jordbruksverket (2021). Hämtat 210525: <https://duke.zoom.us/j/99185518782>

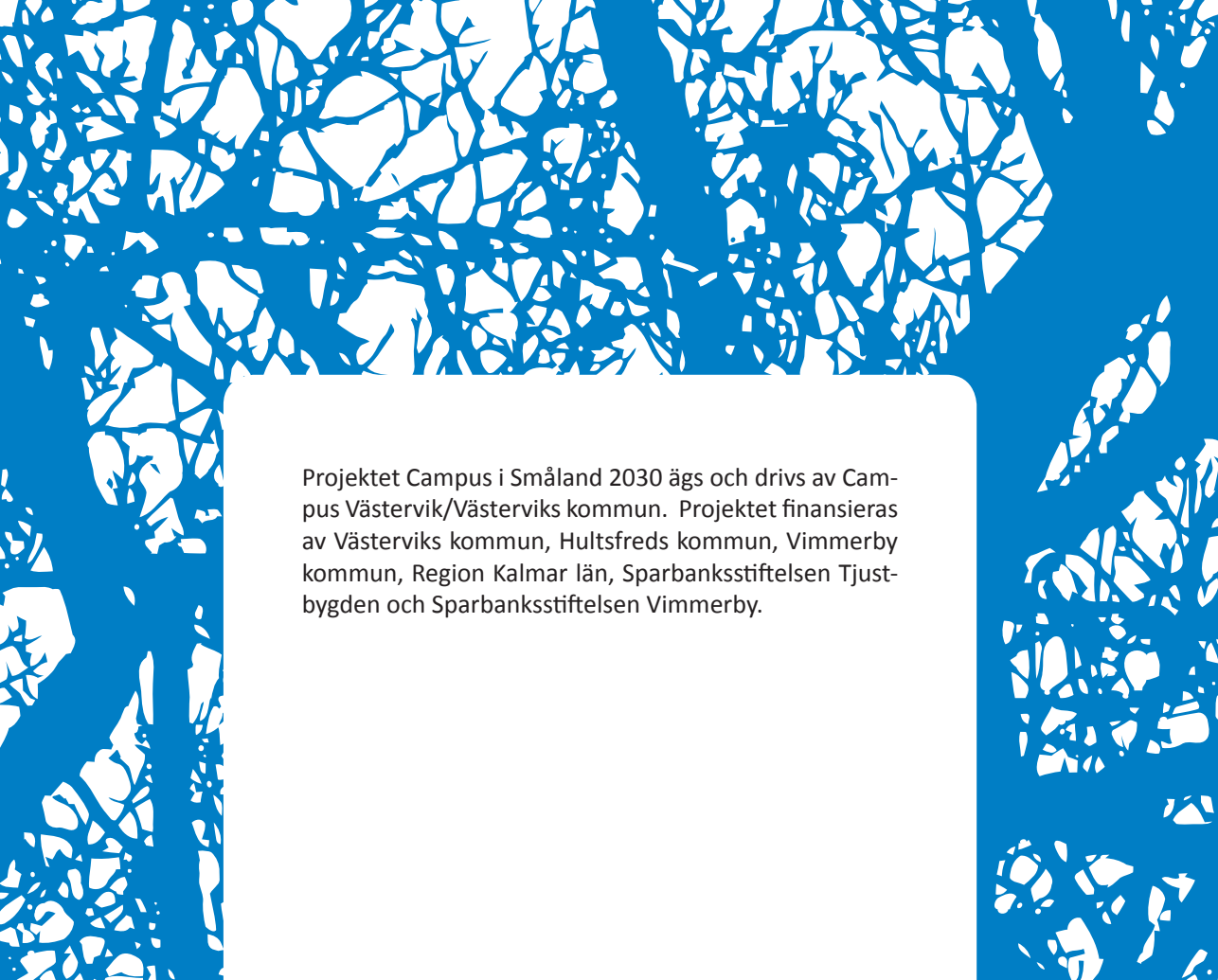
Kortrapporter från samverkansprojekt inom ramen för Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön, www.hv.se/BUV.

Sköld, B. (2019). *Helix rapporter 18:001 och 19:004*. Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling, Linköpings universitet.

SLU (2019). SLU får regeringsuppdrag för att gynna landsbygdsforskning i Sverige. Hämtat 210526: <https://www.slu.se/ew-nyheter/2019/12/slu-far-regeringsuppdrag-for-att-gyn-na-landsbygdsforskning-i-sverige/>

Sorbring, E. (2020). *Behovsinventering Aktuella och framtida kunskaps- och kompetensbehov i norra Kalmar län*. Rapport inom ramen för Campus i Småland 2030, Campus Väster-vik. https://www.vastervik.se/globalassets/campus/dokument/behovsinventering_2020.pdf

Syssner, J., & Olausson, A. (2019). *Att främja utveckling inom besöksnäringen. I Entreprenörskap för en levande landsbygd: 15 texter om landsbygdsutveckling och entreprenörskap i Norrland* (pp. 279–294). Familjen Kamprads stiftelse.

Projektet Campus i Småland 2030 ägs och drivs av Campus Västervik/Västerviks kommun. Projektet finansieras av Västerviks kommun, Hultsfreds kommun, Vimmerby kommun, Region Kalmar län, Sparbanksstiftelsen Tjustbygden och Sparbanksstiftelsen Vimmerby.

www.campusvastervik.se
campus@vastervik.se